

Załącznik do uchwały nr XI/76/2015
Rady Miejskiej w Rudniku nad Sanem
z dnia 30 listopada 2015 r.

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RUDNIKU NAD SANEM



GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2016 – 2020

Rudnik nad Sanem 2015

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
I. Podstawy prawne	6
II. Charakterystyka gminy	9
2.1. Położenie geograficzne	9
2.2. Historia	11
III. Charakterystyka podstawy prawnej	12
3.1. Organizacja systemu pomocy społecznej	12
3.2. Organizacja Ośrodka Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem	16
3.3. Zadania w zakresie pomocy społecznej oraz rodzaje świadczeń z pomocy społecznej	18
3.4. Struktura wydatków Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2011-2014.....	21
IV. Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy Rudnik nad Sanem	24
4.1. Ubóstwo.....	31
4.2. Bezrobocie	33
4.3. Długotrwała lub ciężka choroba	35
4.4. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	36
4.5. Niepełnosprawność.....	39
4.6. Alkoholizm	41
4.7. Przemoc w rodzinie	43
4.8. Bezdomność.....	44
4.9. Wielodzietność	45
4.10. Potrzeba ochrony macierzyństwa	47
4.11. Trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu zakładu karnego	48
4.12. Problem dzieci przebywających poza swoim środowiskiem naturalnym.....	49
4.13. Dane o liczbie rodzin i osób korzystających z pomocy ośrodka pomocy społecznej w Rudniku nad Sanem w 2014 r.	50
V. Podsumowanie wdrażania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2011 – 2015	52
5.1. Priorytet: Redukcja zjawiska ubóstwa.....	52
5.2. Priorytet: Pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem bezrobocia i przeciwdziałanie bezrobociu	54
5.3. Priorytet: Przeciwdziałanie zjawisku marginalizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych	55
5.4. Priorytet: Pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.....	56
5.5. Priorytet: Poprawa sytuacji osób starszych.	57
5.6. Priorytet: Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym.....	58
5.7. Priorytet: Pomoc na rzecz dzieci przebywających poza ich naturalnym środowiskiem	58
VI. Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016-2020.....	59
6.1. Analiza SWOT	59
6.2. Cel główny.....	59
6.2.1. Pomoc na rzecz rodzin i osób dotkniętych problemem ubóstwa	60
6.2.2. Pomoc na rzecz rodzin, w których występuje zjawisko bezrobocia.	61
6.2.3. Pomoc na rzecz osób chorych i niepełnosprawnych.....	63
6.2.4. Pomoc na rzecz rodzin, w których występuje zjawisko przemocy.....	65

6.2.5.	Pomoc na rzecz osób starszych	67
6.2.6.	Pomoc na rzecz osób z problemami alkoholowymi.....	68
6.2.7.	Pomoc na rzecz dzieci przebywających poza ich naturalnym środowiskiem.....	70
6.2.8.	Pogłębienie systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych	72
6.2.9.	Integracja społeczno –zawodowa osób opuszczających zakłady karne.....	73
6.2.10.	Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo -wychowawczej	75
6.2.11.	Rozwój mechanizmów wspierania rodziny wielodzietnej	77
6.2.12.	Pomoc na rzecz ochrony macierzyństwa	78
Zakończenie		80
Spis tabel i wykresów		81

Wstęp

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2020 stanowi wieloletni dokument programowy, który w szczególności skierowany jest do grupy mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Podstawę prawną niniejszej strategii stanowi art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej zwanej dalej ustawą, w oparciu o które gmina opracowuje i realizuje strategię rozwiązywania problemów społecznych. Z uwagi na to, iż do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, zasadniczym jej celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka¹.

Przyjęcie przez samorząd Gminy Rudnik nad Sanem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2020 ma istotne znaczenie dla realizacji lokalnej polityki społecznej. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej. Wszelkie podejmowane działania będą kierowane głównie do środowisk, które pozostają na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem, a więc głównie w obrębie środowiska osób objętych działaniami mającymi na celu pomoc społeczną.

Z uwagi na to, że głównym obszarem działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zasadnym wydaje się być przybliżenie we wstępie pomocy społecznej, przez którą rozumie się element zabezpieczenia społecznego², który można zdefiniować jako „całością środków i działania instytucji publicznych, za pomocą których społeczeństwo stara się zabezpieczyć swoich obywateli przed niezawinionym przez nich niedostatkiem, przed groźbą niemożności zaspokojenia podstawowych potrzeb, społecznie uznanych za ważne”³. Pomoc społeczna⁴ działa w sytuacjach, w których zostały zagrożone podstawowe warunki egzystencji osoby lub rodziny, bądź też jakość ich życia obniżyła się poniżej społecznie akceptowanego minimum. Cele pomocy społecznej wynikają z obowiązujących

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.).

² Zob. B. Kołakowski, M. Ratajczak, *Pomoc społeczne. Wybrane instytucje pomocy rodzinie i dziecku*, Warszawa 2013, s. 36.

³ J. Piotrowski, *Zabezpieczenie społeczne. Problematyka i metody*. Warszawa 1997, s. 7.

⁴ Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (dalej: ustawa).

unormowań prawnych, zawartych głównie w konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz ustawie o pomocy społecznej. Celem nadrzędnym jest umożliwienie życia w warunkach odpowiadających godności człowieka osobom i rodzinom, które nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych⁵.

Nadrzędnym dobrem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest człowiek – jego potrzeby zarówno w kontekście indywidualnym, jak i społecznym. Strategia jest dokumentem opisującym, analizującym i wartościującym zjawiska w tym obszarze rzeczywistości, od którego zależy stworzenie wizji godnego życia zarówno jednostki, jak też grupy społecznej jako całości; w praktyce stanowi także skuteczny instrument realizacji przyjętych założeń dla osiągnięcia stanu określonego w wizji. Ponadto stworzenie strategii jest jednym z wymogów stawianych państwu członkowskiemu Unii Europejskiej, albowiem zobowiązani jesteśmy do prowadzenia wspólnych działań wspierających, uzupełniających i koordynujących w szeroko pojętej dziedzinie ochrony ludności i rozwoju kapitału ludzkiego.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016 -2020 jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom Gminy Rudnik nad Sanem odpowiedniej jakości życia i zabezpieczenia ich podstawowych potrzeb.

Misją strategii jest wypracowanie skutecznego modelu wsparcia dla osób tego wymagających poprzez skoordynowanie działań instytucji zajmujących się udzielaniem pomocy społecznej. Oznacza to wypracowanie i poszerzenie współpracy z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się organizowaniem pomocy społecznej oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej między innymi: edukacja, polityka zdrowotna, bezpieczeństwo publiczne, pomoc niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu, polityka równego statusu kobiet i mężczyzn.

Niniejsza strategia jest kompatybilna z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020, w której w obszarze *Zabezpieczenie społeczne* określono główny cel strategiczny – „Integracja działań w zakresie pomocy społecznej”. W ramach celu strategicznego wyodrębniono cztery priorytety:

- wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym;
- tworzenie warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dziećmi;
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej oraz rozwój zawodowy kadr pomocy społecznej;
- propagowanie i rozwijanie obywatelskiego uczestnictwa w zaspokajaniu ludzkich potrzeb.

⁵ Zob. Nitecki S. *Prawo do pomocy społecznej w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2008, s. 63.

Strategia składa się z pięciu części. Pierwsze trzy stanowią wprowadzenie w problematykę strategii, kwestii uregulowań prawnych, opis struktury gminy oraz diagnozę problemów społecznych, w ramach której scharakteryzowano gminę oraz system organizacji pomocy społecznej. Część druga zawiera podsumowanie realizacji dotychczas obowiązującej Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011-2015 oraz charakterystykę założeń na lata 2016-2020.

I. Podstawy prawne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rudnik nad Sanem tworzona jest na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.), która w art. 17 ust. 1 pkt 1 nakłada na Gminy obowiązek „opracowania i realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”⁶. Art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy o pomocy społecznej określa zakres konstruowanej Strategii, w której priorytetowe działania wiążą się ściśle z opracowaniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ponadto art. 16b ust 2 ww. ustawy wskazuje elementy, jakie powinna zawierać strategia, tj. diagnoza sytuacji społecznej, prognoza zmian w zakresie objętym strategią, cele strategiczne projektowanych zmian, kierunki niezbędnych działań, sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe, wskaźniki realizacji działań⁷.

Wyznaczenie priorytetowych kierunków i działań realizowanych w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rudnik nad Sanem na lata 2016-2020 jest spójne z głównymi założeniami dokumentów obowiązujących na terenie Unii Europejskiej i Polski, które są wyznacznikiem polityki społecznej i decydują o kształcie przedsięwzięć realizowanych w jej poszczególnych obszarach.

Zaliczyć do nich możemy:

Poziom europejski :

- Strategia Lizbońska;

⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.).

⁷ Zob. tamże.

- Europejska Strategia Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu;
- Europejska Strategia Zatrudnienia.

Poziom krajowy:

- Strategia Polityki Społecznej;
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej.
- Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego;
- Narodowa Strategia Spójności;
- Strategia Rozwoju Kraju;
- Krajowa Strategia Zatrudnienia;
- Strategia Państwa Dla Młodzieży;
- Narodowy Planu Działań na Rzecz Dzieci „Polska dla Dzieci”;
- Strategia Rozwoju Edukacji;
- Strategia Rozwoju Ochrony Zdrowia;
- Narodowy Program Zdrowia;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii;
- Krajowy Program Wychodzenia z Bezdomności i Rozwoju Budownictwa Socjalnego na lata 2009-2015;
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej.
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011-2015;

Ustawy:

- ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1515)
ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 114 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124 z późn. zm.);

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rudnik nad Sanem na lata 2016-2020 wpisuje się i odnosi do kanonu dokumentów polityki społecznej w wymiarze europejskim, krajowym i wojewódzkim. W zakresie rozwiązywania problemów społecznych szczególną wagę przypisuje się lokalnym programom, przyjętym uchwałą Rady Miejskiej w Rudniku nad Sanem. Zaliczamy do nich:

1. Wieloletni Programu Osłonowy w zakresie dożywiania "Pomoc gminy w zakresie dożywiania" na lata 2014-2020 przyjęty uchwałą nr XXX/148/2014 Rady Miejskiej w Rudniku nad Sanem z dnia 26 marca 2014 r.
2. Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2015 rok – przyjęty uchwałą Nr VI/28/2015 Rady Miejskiej w Rudniku nad Sanem z dnia 27 marca 2015 roku.
3. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2013 przyjęty uchwałą Nr VI/34/2011 Rady Miejskiej w Rudniku nad Sanem z dnia 31 marca 2011 roku.
4. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2016 przyjęty uchwałą Nr XXX/150/2014 Rady Miejskiej w Rudniku nad Sanem z dnia 26 marca 2014 roku.

5. Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Rudnik nad Sanem na lata 2015 – 2017 przyjęty uchwałą Nr VI/30/2015 Rady Miejskiej w Rudniku nad Sanem z dnia 27 marca 2015 roku.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem została sporządzona na podstawie danych pochodzących z Ośrodka Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem, Powiatowego Urzędu Pracy w Nisku, Urzędu Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem oraz danych opracowanych przez Główny Urząd Statystyczny. W oparciu o diagnozę została opracowana strategia rozwiązywania problemów społecznych na najbliższe lata tj. 2016-2020.

II. Charakterystyka gminy

2.1. Położenie geograficzne

Gmina Rudnik nad Sanem jest gminą o charakterze miejsko-wiejskim położoną w województwie podkarpackim, w powiecie niżańskim.



Rys. 1. Umiejscowienie gminy Rudnik nad Sanem⁸

Pod względem administracyjnym w skład gminy wchodzi 4 sołectwa:

- Kopki,
- Chałupki,
- Przędzel,

⁸ Zob. <http://www.komorniknisko.pl/wlasciwosc.php> (dostęp. 07.09.2015 r.)

- Przędzel Kolonia.

Gmina Rudnik nad Sanem leży w powiecie niżańskim i graniczy z następującymi gminami: Nisko, Ulanów, Krzeszów Jeżowe. Powierzchnia gminy wynosi 79 km², z czego 36 km² przypada na miasto, a pozostałe 43 km² to tereny wiejskie. Liczba ludności w roku 2014 wyniosła 10 275 osób⁹.

Rudnik nad Sanem jest ośrodkiem wikliniarstwa w Polsce – „Polską Stolicą Wikliny”. Miasto jest lokalnym ośrodkiem usługowym. Funkcjonuje w nim różnorodny przemysł: wyroby wiklinowe i drewniane, chemiczny, konstrukcje stalowe. Przez miasto przebiega droga krajowa nr 77 oraz linia kolejowa nr 68 łącząca Lublin z Przeworskiem ze stacją Rudnik nad Sanem.

W oparciu o analizę danych statystycznych opracowanych przez Urząd Statystyczny w Rzeszowie można wskazać, iż struktura ludności w 2013 roku przedstawiała się następująco¹⁰:

- w wieku przedprodukcyjnym jest 1818 osób,
- w wieku produkcyjnym 6687 osób,
- w wieku poprodukcyjnym znajduje się 1815 osób.

Wskaźnik obciążenia demograficznego w naszej gminie w minionych latach kształtował się niemal na niezmiennym poziomie. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosiła w 2010 r. – 54,6 osoby, w 2012 r. – 55 osób, w 2013 r. - 54,3 osoby.

Gmina Rudnik nad Sanem ma charakter miejsko – rolny, dominującym źródłem utrzymania jest wyrób przedmiotów wykonywanych z wikliny.

Na terenie gminy znajduje się 5 szkół podstawowych, 1 szkoła gimnazjalna oraz 2 szkoły ponadgimnazjalne. Oprócz tych szkół na terenie gminy funkcjonuje przedszkole miejskie, Ochronka prowadzona przez Siostry Służebniczki i Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, w którym organizowane są zajęcia na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjalnej i przysposabiającej do pracy.

Na terenie gminy Rudnik nad Sanem funkcjonuje jedna placówka opiekuńczo – wychowawcza, działająca od września 2000 roku. Jest to Dom Dziecka im. „ Nasz Dom Dzieciątka Jezus”, w którym może przebywać 35 osób. Na dzień 5 listopada 2015 r. przebywało w niej 24 wychowanków.

⁹ Zob. <http://www.bip-rudnik.eu1.pl/> (dostęp. 07.09.2015 r.)

¹⁰ Zob. tamże.

Ponadto na terenie gminy istnieje Biblioteka Miejska oraz jej 2 filie położone na terenie sołectwa Kopki i na terenie sołectwa Przędzel, Miejski Dom Kultury, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji.

Służba zdrowia zorganizowana jest niedostatecznie, tworzą ją na terenie gminy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rudniku nad Sanem oraz niewielki NZOZ położony na terenie sołectwa Kopki.

Organizowaniem i koordynacją pomocy społecznej na terenie gminy zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje zadania powierzone przez Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

2.2. Historia

Rudnik nad Sanem otrzymał prawa miejskie w 1552 roku. Pod koniec XVI wieku w mieście znajdowały się karczma, dwa młyny, spichlerze usytuowane nad Sanem. W I połowie XVII wieku w mieście powstały cechy: szewski, piekarski i flisacki. Kres rozwoju miasta przyniosły wojny w II połowie XVII wieku. Henryk Sienkiewicz w swoim „Potopie” opisuje bohaterskiego rudniczanina o imieniu Michałko i potyczkę zaskoczonych straży przybocznej króla szwedzkiego Karola X Gustawa z oddziałem kasztelana Stefana Czarnieckiego, która rzeczywiście miała miejsce. W początkach XIX wieku w Rudniku istniały: tartak, garbarnia, karczmy, gorzelnia i dwa spichlerze. Pod koniec XIX wieku ludność miasta zajmowała się rolnictwem, koszykarstwem, rzemiosłem i drobnym handlem. W 1871 roku w Rudniku została założona poczta, a w 1876 roku - Ochotnicza Straż Pożarna. W 1890 roku wybudowano tartak parowy. W 1900 roku wybudowano linię kolejową, która wywarła duży wpływ na rozwój miasta.

Podczas I wojny światowej została tu rozegrana bitwa pod Rudnikiem, w wyniku której zabudowa miasta została zniszczona w 75%, a na skwerach, placach i w zbiorowych mogiłach zostało pochowanych 20-30 tys. żołnierzy obu walczących stron. W czasie II wojny światowej, gdy lwowskie oddziały Zgrupowania Zachodniego pod dowództwem kpt. Witolda Szredzkiego „Sulimy” po wykonaniu zadań bojowych planu „Burza”, ruszyły na pomoc powstańczej Warszawie, część tych oddziałów została otoczona, rozbrojona, a oficerowie zostali aresztowani przez oddziały sowieckie. Jednym z tych oddziałów była 6 kompania

26 pp AK, dowodzona przez kpt. Stefana Zakrzewskiego (prawdziwe nazwisko: Zenon Kubski) ps. „Lech”, która została zatrzymana w Rudniku 18 sierpnia 1944¹¹.

III. Charakterystyka podstawy prawnej

3.1. Organizacja systemu pomocy społecznej

Podstawy prawne funkcjonowania systemu pomocy społecznej

Podstawowymi aktami prawa, na których opiera się funkcjonowanie systemu pomocy społecznej są:

I. Prawo krajowe:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.).

Ustawa o pomocy społecznej określa:

- zadania w zakresie pomocy społecznej,
- rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania,
- organizację pomocy społecznej,
- zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

2. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 114 z późn. zm.). Ustalono w niej warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń. Ustawa wyróżnia świadczenia rodzinne, którymi jest zasiłek rodzinny wraz z dodatkami oraz świadczenia opiekuńcze: świadczenie pielęgnacyjne i zasiłek pielęgnacyjny.

3. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2015 r. poz. 859 z późn. zm.). Ustawa określa zasady:

- postępowania wobec osób zobowiązanych do świadczenia alimentacyjnego oraz na podstawie tytułu wykonawczego, jeżeli egzekucja prowadzona przez komornika sądowego jest bezskuteczna;

¹¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Rudnik_nad_Sanem (dostęp. 07.09.2015 r.)

- przyznawania zaliczek alimentacyjnych dla osób samotnie wychowujących dzieci, uprawnionych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna.

4. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43. poz. 225 z późn. zm.). Ustawa określa zasady zatrudnienia socjalnego, a jej przepisy stosuje się w szczególności do:

- osób bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
- uzależnionych od alkoholu po zakończeniu leczenia odwykowego,
- uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
- chorych psychicznie w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- bezrobotnych pozostających bez pracy co najmniej 36 miesięcy,
- zwolnionych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem,
- uchodźców realizujących indywidualny program integracji.

5. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 z późn. zm.). Ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane.

Ochrona zdrowia psychicznego polega na:

- promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym,
- zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej,
- kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych (rozumienia, tolerancji, życzliwości, przeciwdziałanie ich dyskryminacji).

6. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 z późn. zm.).

Ustawa reguluje zasady:

- prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe,
- uzyskiwania przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz funkcjonowania tych organizacji,
- sprawowania nadzoru nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego.

Ustawa ta reguluje również warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń.

7. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286). Ustawa określa zadania z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi.
8. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 z późn. zm.). W ustawie tej zawarte są zasady i formy ochrony praw lokatorów, zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy oraz określony jest katalog praw i obowiązków lokatorów.
9. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 966 z późn. zm.). Ustawa reguluje zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości i wypłacania dodatków mieszkaniowych oraz właściwość organów w tych sprawach.
10. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149 z późn. zm.). Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.
11. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.).
12. Ustawa z dnia 29 grudnia 2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" (Dz. U. z 2005 r. Nr 267, poz. 2259 z późn. zm.). Ustawa ustanawia wieloletni program pomocy państwa w zakresie dożywiania w latach 2006-2013.
13. Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Rady Ministrów w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 (M.P. z 18 września 2015 r. poz. 821).
14. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390).

Ustawa określa:

- 1) zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 2) zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie;

3) zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

II. Prawo w Unii Europejskiej:

1. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
2. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.
3. Rozporządzenie (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999.

Do najważniejszych obszarów europejskiej polityki społecznej możemy zaliczyć:

- prawa pracownicze, ochrona pracy, bezpieczeństwo i higiena pracy,
- swoboda przepływu pracowników i zabezpieczenie społeczne,
- walka z bezrobociem,
- polityka równości i zwalczania dyskryminacji,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

III. Dokumenty programowe

1. Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020.
2. Narodowa Strategia Integracji Społecznej.
3. Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2009-2015.
4. Wojewódzki Program Na Rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2008-2020.

3.2. Organizacja Ośrodka Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem

Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem został powołany uchwałą Rady Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem Nr XI/53/91 z dnia 30 kwietnia 1991 r. w sprawie powołania jednostki budżetowej. Placówka jest jednostką organizacyjną Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, która finansowana jest z budżetu gminy oraz dotacji celowych przekazanych na realizację zadań zleconych.

Obszarem działania Ośrodka jest teren Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem. Ośrodkiem kieruje Kierownik, który jest odpowiedzialny za działalność Ośrodka oraz reprezentuje go na zewnątrz. Kierownika zatrudnia i zwalnia Burmistrz Gminy i Miasta, pracowników Ośrodka zatrudnia i zwalnia Kierownik OPS.

W Ośrodku Pomocy Społecznej pracują:

- kierownik,
- główna księgowa,
- księgowa;
- sześciu pracowników socjalnych,
- opiekunka świadcząca usługi opiekuńcze,
- trzy opiekunki świadczące usługi specjalistyczne,
- asystent rodziny,
- dwóch pracowników realizujących zadania związane ze świadczeniami rodzinnymi i funduszem alimentacyjnym.

W obszarze działania pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej znajdują się miasto Rudnik nad Sanem oraz sołectwa: Kopki, Chałupki, Przędzel i Przędzel Kolonia. Pracownicy socjalni Ośrodka mają przydzielone tereny swojego działania. Na każdego z pięciu pracowników socjalnych pracujących w terenie przypada obecnie 2055 mieszkańców. Na jednego pracownika socjalnego przypada około 120 rodzin, które wielokrotnie w ciągu roku obejmowane są pomocą finansową, rzeczową oraz doradztwem. Praca z klientami wymaga od pracownika socjalnego szerokiej wiedzy, odpowiednich predyspozycji i umiejętności, które pozwalają mu na dobór właściwych środków potrzebnych do opracowania skutecznego planu pomocy obejmującego w pierwszej kolejności zaspokojenie podstawowych potrzeb.

Rozwiązywaniem problemów społecznych w Ośrodku Pomocy Społecznej zajmują się pracownicy socjalni, którzy pracują w pięciu rejonach. Mają oni bezpośredni kontakt ze środowiskiem, w związku z czym diagnozują i podejmują decyzje o przyznaniu właściwej

pomocy. Najczęściej występującymi problemami, które były powodem przyznania w ostatnich latach pomocy były: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, choroba, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm, bezdomność, sieroctwo oraz trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Ponadto w Ośrodku Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem z rodzinami współpracuje asystent rodziny, jego wsparciem objętych jest obecnie 10 rodzin zamieszkujących na terenie Gminy Rudnik nad Sanem. Asystent realizuje zadania określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W stosunku do wszystkich rodzin zostały opracowane i przedłożone kierownikowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem indywidualne plany pracy.

Obecnie dokonywana jest realizacja założeń zawartych w planach pracy, w razie potrzeby z uwagi na zmieniającą się sytuację rodzin, asystent dokonuje ich uaktualnienia. Wszelkie zmiany i zamierzenia odbywają się przy konsultacji z pracownikiem socjalnym danej rodziny. Asystent rodziny nieustannie realizuje powierzone mu zadania poprzez udzielanie pomocy rodzinom: w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, w rozwiązywaniu problemów socjalnych, w rozwiązywaniu problemów psychologicznych, w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi.

Ponadto asystent poprzez swoją pracę aktywizuje społecznie członków rodzin, motywuje ich do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, pomaga w poszukiwaniu zatrudnienia, a w przypadku aktywności zawodowej motywuje do utrzymania pracy zarobkowej. Udziela pomocy w staraniach o odbycie stażu. W ramach powierzonej asystentowi funkcji kieruje on na zajęcia grupowe dla rodziców, bądź terapię indywidualną. Asystent podejmuje działania interwencyjne i zaradcze w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci oraz członków rodzin. W razie potrzeby prowadzi indywidualne konsultacje wychowawcze dla rodziców i dzieci.

Asystent prowadzi także dokumentację dotyczącą pracy z rodziną, dokonuje okresowej oceny sytuacji rodziny, ponadto przygotowuje miesięczne karty pracy oraz miesięczne sprawowania z pracy z rodziną. Asystent jest odpowiedzialny za sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach, ponadto pomaga rodzinom w przygotowaniu pism urzędowych.

W ramach swojej pracy asystent rodziny pozostaje w nieustannym kontakcie z placówkami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.

3.3. Zadania w zakresie pomocy społecznej oraz rodzaje świadczeń z pomocy społecznej

Zadania w zakresie pomocy społecznej zostały podzielone przez ustawodawcę na zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę.

W pierwszej grupie (zadania własne) w ustawie o pomocy społecznej zostały wymienione zadania:

- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej;
- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- praca socjalna;
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;

- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych;
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną;
- dożywianie dzieci;
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez gminę to:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Rodzaje świadczeń z pomocy społecznej:

a) o charakterze pieniężnym:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc dla rodzin zastępczych,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;

b) świadczenia niepieniężne:

- praca socjalna,
- bilet kredytowany,
- składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- składki na ubezpieczenia społeczne,
- pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- sprawienie pogrzebu,
- poradnictwo specjalistyczne,
- interwencja kryzysowa,
- schronienie,
- posiłek,
- niezbędne ubranie,
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia,
- mieszkanie chronione,
- pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- opieka i wychowanie w rodzinie zastępczej i w placówce opiekuńczo - wychowawczej,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych,

- szkolenia, poradnictwo rodzinne i terapia rodzinna prowadzone przez ośrodki adopcyjno-opiekuńcze

3.4. Struktura wydatków Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2011-2014

Tabela 1. Struktura wydatków w OPS w Rudniku nad Sanem w roku 2011

Rodzaj świadczenia	Kwota zadań/środków własnych	Kwota zadań zleconych/dotacji	Kwota razem	Liczba świadczeń
Zasiłek stały	51 517,35	192 177,90	243 695,25	711
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej	0,00	0,00	0,00	0
Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi	0,00	148 333,00	148 333,00	7 807
Usługi opiekuńcze	20 723,00	0,00	20 723,00	1 219
Zasiłek celowy i w naturze	3 020,00	0,00	3 020,00	11
Pobyt w domach pomocy	175 147,00	0,00	175 147,00	99
Zasiłek okresowy	403 065,00	50,00	403 115,00	1 552
Program wieloletni: pomoc w zakresie dożywiania	100 000,00	337 481,00	437 481,00	54 247
Świadczenia rodzinne	0,00	2 614 382,00	2 614 382,00	22 093
Fundusz alimentacyjny	0,00	363 160,00	363 160,00	1003
Składki emerytalno-rentowe	0,00	72 556,00	72 556,00	556
Razem	753 472,35	3 728 139,90	4 481 612,25	89 298

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem

Tabela 2. Struktura wydatków OPS w Rudniku nad Sanem w roku 2012

Rodzaj świadczenia	Kwota zadań/środków własnych	Kwota zadań zleconych/dotacji	Kwota razem	Liczba świadczeń
Zasiłek stały	0,00	281 229,75	281 229,75	748
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej	0,00	0,00	0,00	0
Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi	0,00	155 419,00	155 419,00	7 377
Usługi opiekuńcze	17 946,00	0,00	17 946,00	967
Zasiłek celowy i w naturze	4 338,00	0,00	4 338,00	36
Pobyt w domach pomocy	183 898,00	0,00	183 898,00	96
Zasiłek okresowy	502 570,00	0,00	502 570,00	1 776
Program wieloletni: pomoc w zakresie dożywiania	100 000,00	399 820,00	499 820,00	54 976
Świadczenia rodzinne	0,00	2 698 677,00	2 698 677,00	21 021
Fundusz alimentacyjny	0,00	350 523,00	350 523,00	936
Składki emerytalno-rentowe	0,00	115 968,00	115 968,00	831
Razem	808 852,00	4 001 636,75	4 810 388,75	88 668

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem

Tabela 3. Struktura wydatków OPS w Rudniku nad Sanem w roku 2013

Rodzaj świadczenia	Kwota zadań/środków własnych	Kwota zadań zleconych/dotacji	Kwota razem	Liczba świadczeń
Zasiłek stały	0,00	359 369,20	359 369,20	838
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej	0,00	0,00	0,00	0
Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi	0,00	156 744,00	156 744,00	7 464
Usługi opiekuńcze	20 748,00	0,00	20 748,00	1 093

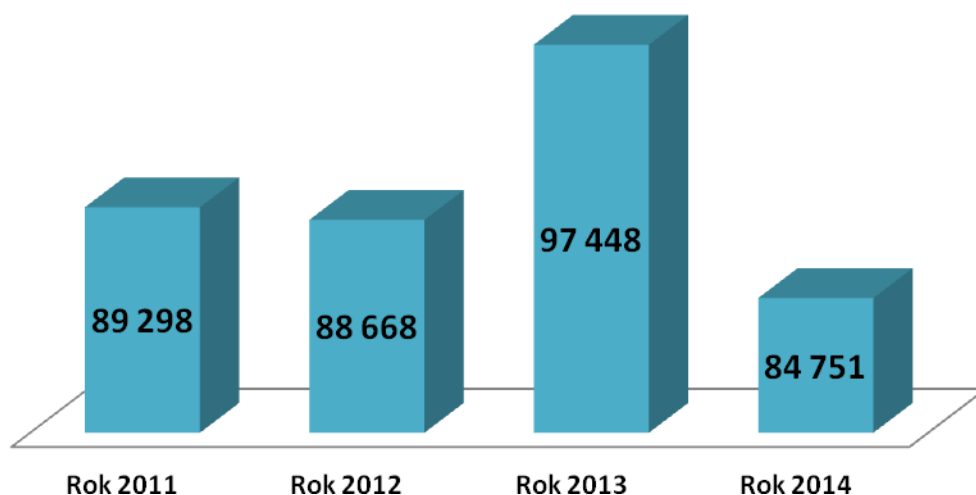
Zasiłek celowy i w naturze	200,00	0,00	200,00	1
Pobyt w domach pomocy	183 520,00	0,00	183 520,00	968
Zasiłek okresowy	757 063,00	0,00	757 063,00	2 466
Program wieloletni: pomoc w zakresie dożywiania	100 000,00	385 000,00	485 000,00	62 700
Świadczenia rodzinne	0,00	2 653 666,00	2 653 666,00	20 132
Fundusz alimentacyjny	0,00	387 815,00	387 815,00	982
Składki emerytalno- rentowe	0,00	118 188,00	118 188,00	804
Razem	1 061 531,00	3 701 413,00	5 122 313,00	97 448

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem

Tabela 4. Struktura wydatków OPS w Rudniku nad Sanem w roku 2014

Rodzaj świadczenia	Kwota zadań/środków własnych	Kwota zadań zleconych/dotacji	Kwota razem	Liczba świadczeń
Zasiłek stały	0,00	421 050,00	421 050,00	940
Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej	0,00	0,00	0,00	0
Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi	0,00	168 297,00	168 297,00	5 627
Usługi opiekuńcze	28 481,00	0,00	28 481,00	1 499
Zasiłek celowy i w naturze	2 327,00	0,00	2 327,00	3
Pobyt w domach pomocy	192 100,00	0,00	192 100,00	98
Zasiłek okresowy	1 146,30	822 431,70	823 578,00	2 725
Program wieloletni: pomoc w zakresie dożywiania	106 255,45	343 163,10	449 418,55	54 408
Świadczenia rodzinne	0,00	2 352 733,00	2 352 733,00	18 414
Fundusz alimentacyjny	0,00	411 557,00	411 557,00	704
Składki emerytalno- rentowe	0,00	64 342,00	64 342,00	335
Razem	330 309,75	4 583 573,80	4 913 883,55	84 751

Liczba wypłaconych świadczeń z OPS w latach 2011 - 2014



Wykres 1. Liczba wypłaconych świadczeń z OPS w latach 2011 - 2014

IV. Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie gminy Rudnik nad Sanem

Współczesny model pomocy społecznej opiera się w głównej mierze na systemowym podejściu, które ma przeciwdziałać marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Zgodnie z definicją przedstawioną w Narodowej Strategii Integracji Społecznej wykluczenie społeczne to brak lub ograniczone możliwości uczestnictwa, wpływania, korzystania osób i grup z podstawowych praw, instytucji publicznych, usług, rynków, które powinny być dostępne dla każdego. Właściwe zdiagnozowanie wykluczenia społecznego powinno prowadzić do świadczenia skutecznej pomocy społecznej. W diagnozie społeczno-ekonomicznej, przedstawionej w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki do grup społecznych, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy zaliczono:

- osoby bezrobotne do 25 roku życia;
- osoby długotrwale bezrobotne lub kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka;
- osoby bezrobotne powyżej 50. roku życia;

- osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego;
- osoby bezrobotne samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia;
- osoby bezrobotne, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia;
- niepełnosprawne osoby bezrobotne.

W ramach szeroko rozumianego systemu pomocy społecznej, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu nie jest skierowane tylko do wyżej wymienionych grup. Polega także na udzielaniu pomocy w postaci materialnej i niematerialnej osobom, które nie są w stanie pokonać różnych barier i problemów społecznych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Przyczyny uprawniające do uzyskania świadczeń z pomocy społecznej określa art. 7 ustawy o pomocy społecznej i są to:

- ubóstwo;
- sieroctwo;
- bezdomność;
- bezrobocie;
- niepełnosprawność;
- długotrwała lub ciężka choroba;
- przemoc w rodzinie;
- potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizm lub narkomania;
- zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa;
- klęska żywiołowa lub ekologiczna.

W naszej diagnozie skupimy się w głównej mierze na tych przyczynach, które najczęściej stanowią podstawę do udzielenia pomocy.

W 2014 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem objął szeroko rozumianym wsparciem łącznie 602 rodziny (1658 członków rodzin), w tym 291 rodzin z dziećmi¹².

Tabela 5. Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na wiek dzieci w 2014 r.

Wiek dzieci	Liczba rodzin
do 6 roku życia	157
do 18 roku życia	291
wielodzietne	78
niepełne	71
z dzieckiem niepełnosprawnym	27

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem

Dysfunkcjonalność współczesnej rodziny ujawnia się przez jej nietrwałość. Co piąte małżeństwo rozwódzi się. Stan, jaki budzi niepokój nie tylko z uwagi na jego rozmiar, ale przede wszystkim na konsekwencje, jakie za sobą przynosi dla członków rodziny – współmałżonków i dzieci. Nietrwałość rodziny polskiej przynosi zachwianie jej struktury. Coraz więcej pojawia się rodzin niepełnych. Osłabienie się lub zerwanie więzi emocjonalnej między rodzicami a dziećmi, powierzchowność kontaktów, skłócenie w rodzinie prowadzi do poważnych zagrożeń takich jak alkoholizm, narkomania, dewiacje seksualne, a nawet próby samobójcze¹³.

W gminie Rudnik nad Sanem wśród rodzin korzystających ze wsparcia ośrodka przeważają te z jednym i dwojgiem dzieci.

Tabela 6. Ilość rodzin objętych wsparciem ze względu na liczbę dzieci w rodzinie w 2014 r.

	Liczba dzieci w rodzinie							
	1	2	3	4	5	6	7	8 i więcej
Liczba rodzin	89	124	62	13	3	-----	-----	-----

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem

Najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w 2014 r. było posiadanie niskich dochodów oraz bezrobocie. Bezrobocie zaś stanowi główny czynnik sprawczy ubóstwa. Jego konsekwencją jest nie tylko niedostatek, a więc niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb członków rodziny, w tym dzieci, ale także zaniżenie kompetencji w zakresie funkcjonowania rodziny.

¹² Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem.

¹³ Zob. K. Pospiszyl, *Masochizm kobiety*, „Problemy Rodziny” 1991, nr 4, s. 24.

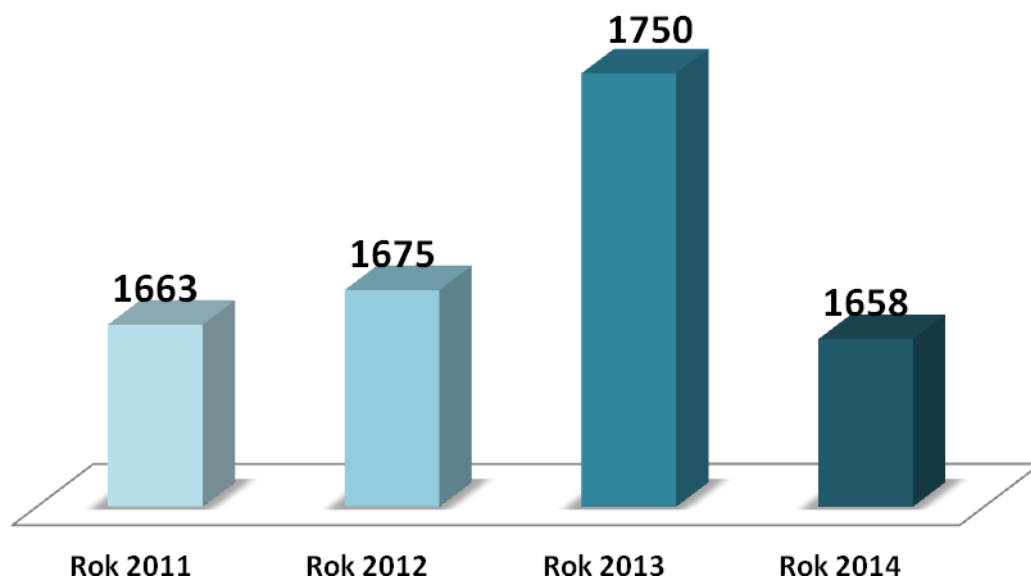
Tabela 7. Powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2011,2012, 2013, 2014

Powody przyznania świadczeń pomocy społecznej	Liczba rodzin				Liczba osób w tych rodzinach			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Alkoholizm	35	34	44	34	54	74	87	60
Bezdomność	8	12	7	8	10	24	11	10
Bezradność w prawach opiekuńczo-wychowawczych – rodzina wielodzietna	72	35	43	39	160	201	236	216
Bezradność w prawach opiekuńczo-wychowawczych – rodzina niepełna	84	50	50	56	135	149	149	171
Bezradność w prawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	43	30	36	33	73	111	128	116
Bezrobocie	522	404	452	426	1197	1218	1310	1229
Długotrwała lub ciężka choroba	268	211	242	214	504	535	600	531
Niepełnosprawność	211	161	190	157	381	398	448	353
Przemoc w rodzinie	10	16	21	9	14	55	71	28
Ubóstwo	659	436	490	467	1214	1261	1333	1249
Wielodzietność	68	27	34	41	124	150	187	227
Inne	2	30	23	40	4	43	40	101

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem

W 2011 r. liczba osób w rodzinach objętych pomocą wynosiła 1 663, w 2012 r. było to 1 675 osób, w 2013 r. 1 750 osób, natomiast w 2014 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem udzielił pomocy 1 658 osobom. Przedstawione dane obrazuje poniższy wykres.

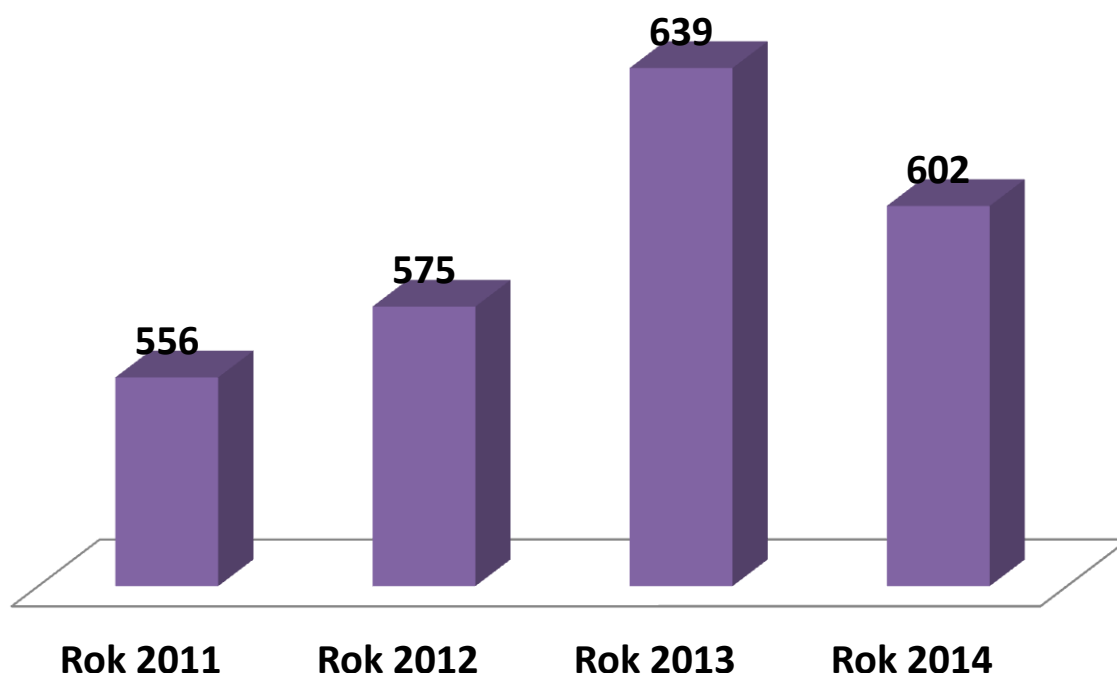
Liczba osób objętych pomocą społeczną w latach 2011 - 2014



Wykres 2. Liczba osób korzystających z pomocy OPS w latach 2011 – 2014 na terenie gminy Rudnik nad Sanem

Analizując przedstawiony powyżej wykres można wnioskować, iż liczba osób korzystających z pomocy OPS kształtuje się na wysokim poziomie. W 2014 roku, Ośrodek Pomocy Społecznej, na tle analizowanych lat, pomógł największej liczbie osób. W pozostałych latach, współczynnik ten kształtował się na podobnym poziomie.

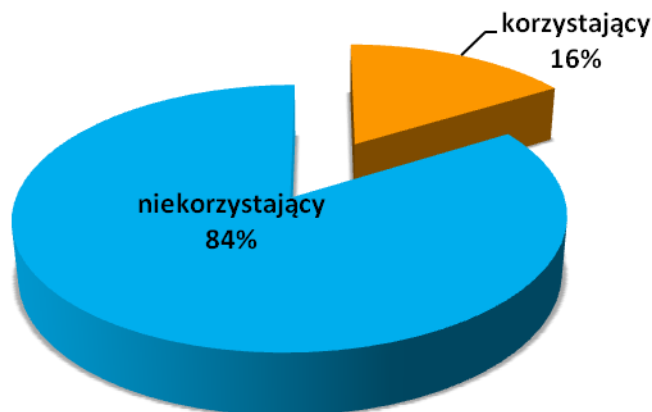
Liczba rodzin które korzystały z OPS w latach 2011 - 2014



Wykres 3. Liczba rodzin ,które skorzystały z Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2011 – 2014

W badanym okresie zmieniano kryterium dochodowe uprawniające do pomocy społecznej. W ciągu analizowanych trzech lat kryterium dochodowe, uprawniające do korzystania z pomocy społecznej ulegało zmianie. Do 30 września 2012 roku wynosiło ono 351 zł (netto) na osobę w rodzinie i 477 zł (netto) dla osób samotnych – prowadzących jednoosobowe gospodarstwo domowe. Od 1 października 2012 roku kryterium to zmieniło się i wynosiło, 456 zł dla osoby w rodzinie i 542 zł dla osoby gospodarującej samotnie. Od 1 października 2015 r. obowiązuje 514 zł na osobę w rodzinie i 634 zł netto dla osób samotnie gospodarujących.

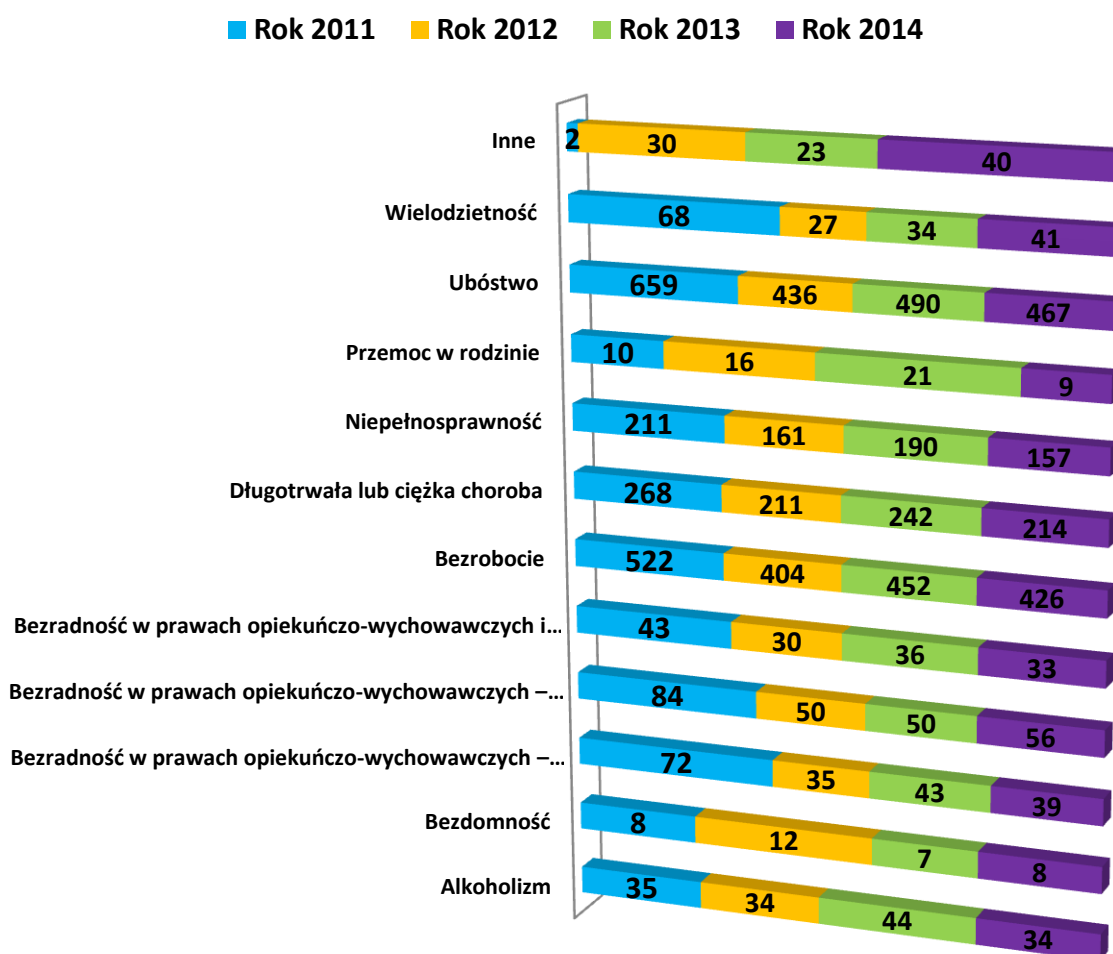
Odsetek osób korzystających z pomocy OPS na tle społeczności gminy Rudnik nad Sanem w 2014 roku



Wykres 4. Liczba osób korzystających z pomocy OPS na tle społeczności gminy Rudnik nad Sanem w 2014 roku

Najczęściej występującymi problemami, które były przyczyną przyznania pomocy przez OPS na terenie naszej gminy w ubiegłych latach były: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (rodzina niepełna, rodzina wielodzietna). Innymi powodami przyznania pomocy przez OPS były: potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm, bezdomność, sieroctwo i trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Liczba rodzin, którym udzielono pomocy w latach 2011 – 2014



Wykres 5. Powody przyznawania pomocy przez OPS w latach 2011 – 2014 ze względu na liczbę rodzin

4.1. Ubóstwo

Ubóstwo podobnie jak wiele innych pojęć i kategorii stosowanych w naukach społecznych, jest terminem wieloznacznym, określanym na wiele sposobów, co wynika z faktu stosowania różnych miar wobec samego zjawiska ubóstwa.

W literaturze przedmiotu ubóstwo określa się jako stan, w którym jednostce lub grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, wśród których znajdują się dobra służące zaspokojeniu potrzeb egzystencjonalnych (żywność, odzież, obuwie,

mieszkanie, ochrona zdrowia, higiena), do wykonywania pracy (transport lokalny i łączność), kształcenia (oświata i wychowywanie dzieci), a także utrzymywania więzi rodzinnych i towarzyskich oraz uczestnictwa w kulturze. Najczęstszym powodem występowania ubóstwa w rodzinach jest bezrobocie. Pojęcie ustawowej granicy ubóstwa wyznacza ustawa o pomocy społecznej, ustalając pewną kwotę, która uprawnia do ubiegania się o pomoc społeczną. W nauce polskiej najczęściej formułowane są dwa określenia ubóstwa¹⁴:

- Brak dostatecznych środków materialnych do życia, bieda, niedostatek;
- Zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny.

Ponadto w literaturze polskiej wyróżnia się ubóstwo absolutne (bezwzględne) oraz ubóstwo względne relatywne¹⁵. To pierwsze określa się jako stan warunków bytowych, który uniemożliwia lub w istotnym stopniu utrudnia realizację podstawowych funkcji życiowych. Drugi rodzaj ubóstwa, względne uwzględnia specyfikę danego społeczeństwa. I właściwe dla niego uwarunkowane społecznie i kulturowo, potrzeby i sposoby ich zaspokajania. Miarą ubóstwa relatywnego jest odsetek średnich wydatków lub dochodów ogółu gospodarstw domowych w danym kraju.

W Polsce Główny Urząd Statystyczny przyjął następujące granice ubóstwa:

- dla oceny ubóstwa obiektywnego

a) relatywna (50% średnich wydatków),

b) absolutne:

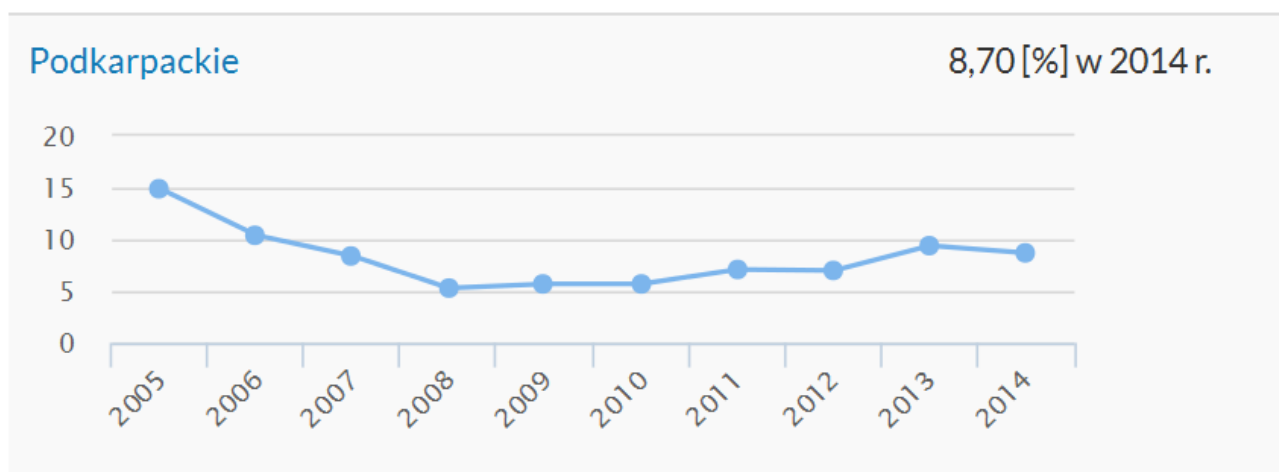
- minimum egzystencji szacowane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (granica ubóstwa skrajnego) – minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka,
- ustawowa (kwota uprawniająca do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy Społecznej

- dla oceny ubóstwa subiektywnego

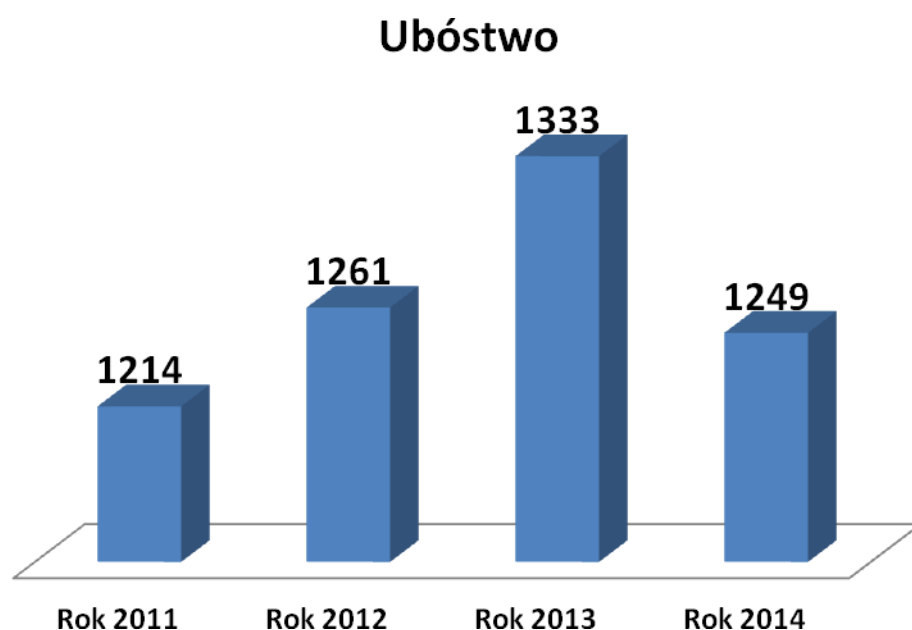
„lejdejska” (wykorzystuje oceny dochodów deklarowane przez same gospodarstwa domowe).

¹⁴ Zob. B. Kołaczkowski, M. Ratajczak, *Pomoc społeczna, wybrane instytucje pomocy rodzinie i dziecku*, Warszawa 2013, s. 15.

¹⁵ Zob. A. Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2004, s. 332.



Wykres 6. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wg granic ubóstwa - % osób w gosp. dom. poniżej granic w latach 2005-2014 w woj. Podkarpackim. Źródło GUS¹⁶



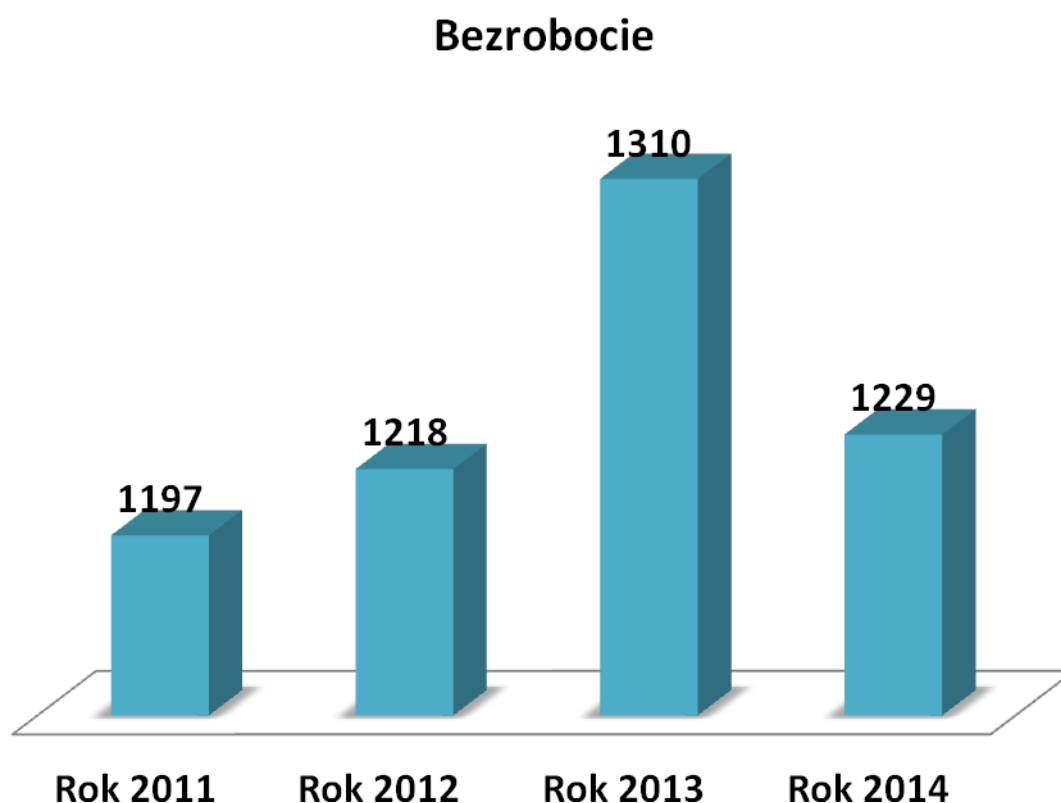
Wykres 7. Liczba osób korzystających z pomocy OPS w Rudniku nad Sanem z powodu ubóstwa w latach 2011-2014

4.2. Bezrobocie

Bezrobocie stanowi drugi powód przyznawania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem. Bezrobocie jest pojęciem niejednoznacznym, co podkreślane jest w literaturze przedmiotu. Najczęściej bezrobocie definiowane jest w dwóch perspektywach¹⁷:

¹⁶ Zob. https://mojepanstwo.pl/dane/bdl_wskazniki/251,wskazniki-zagrozenia-ubostwem-wg-granic-ubostwa-procent-osob-gosp-dom-ponizej-granic/kombinacje/2578#9 (dostęp. 13.11.2015 r.)

- w ujęciu przedmiotowym, w którym traktowane jest jako kategoria analityczna rynku pracy i oznacza nierealizowaną podaż pracy jako efekt braku równowagi między podażą siły roboczej, a popytem na pracę;
- w ujęciu podmiotowym, w którym oznacza stan bezczynności zawodowej osób zdolnych do pracy i zgłaszających gotowość jej podjęcia, przy czym dochody z pracy są dla tych osób podstawą egzystencji.



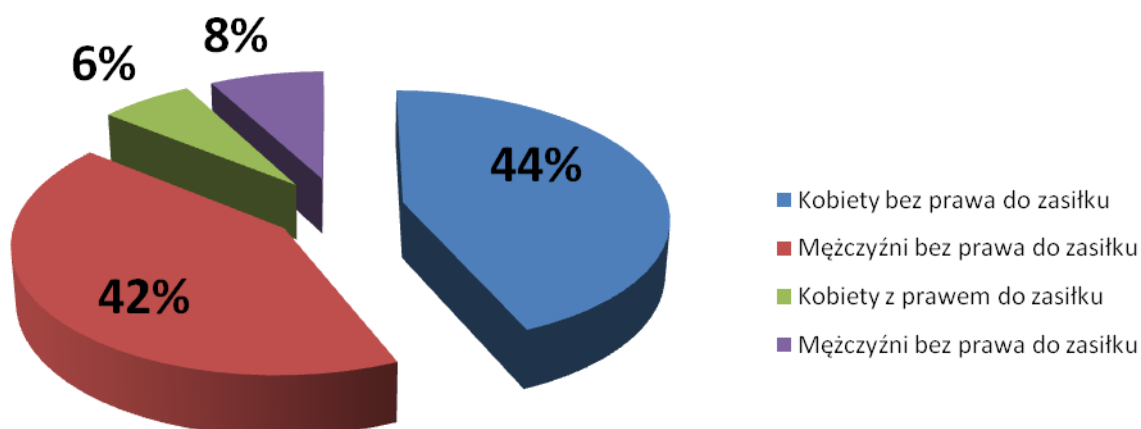
Wykres 8. Liczba osób korzystających z pomocy OPS ze względu na bezrobocie w latach 2011 – 2014

Ostatnie dane GUS z września 2015 r. mówią o skali bezrobocia rzędu 9,7% średnio na terenie kraju. Na terenie województwa Podkarpackiego we wrześniu 2015 r. zanotowano bezrobocie w skali 12,8%, natomiast na terenie powiatu niżańskiego stopa bezrobocia wyniosła 19,1%, która jest drugim największym wskaźnikiem na terenie naszego województwa.

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Nisku z terenu Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem wynosiła we wrześniu 2015 r. 749 osób (w tym 374 kobiety). Ogółem

¹⁷ B. Kołaczkowski, M. Ratajczak, *Pomoc społeczna, wybrane instytucje pomocy rodzinie i dziecku*, Warszawa 2013, s. 15.

spośród 749 bezrobotnych prawo do zasiłku dla bezrobotnych posiadało 107 osób (w tym 48 kobiet).



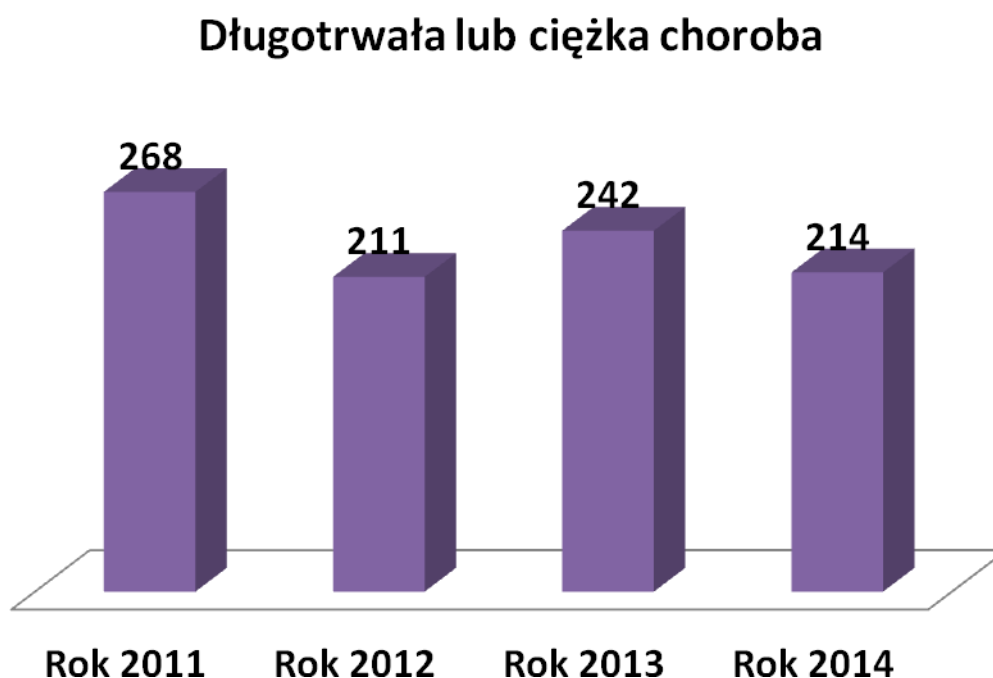
Wykres 9. Poziom i struktura bezrobocia na terenie gminy Rudnik nad Sanem

Bezrobocie jest bardzo niebezpiecznym zjawiskiem, które prowadzi do obniżenia standardu życia rodzin poprzez brak środków na zabezpieczenie podstawowych potrzeb. Często bezrobocie staje się przyczyną obniżenia statusu materialnego rodziny, co może powodować frustracje (szczególnie u mężczyzn). Skutkami długotrwałego pozostawania bez pracy może być rozluźnienie więzi rodzinnych, alienacja, czy częste sięganie po alkohol.

4.3. Długotrwała lub ciężka choroba

Długotrwała choroba jest kolejną z najczęstszych przyczyn przyznawania pomocy przez OPS. Choroba może być wywołana przez różne czynniki jak i mechanizmy. Do najczęściej wymienianych czynników chorobotwórczych możemy zaliczyć: czynniki fizyczne, starzenie się organizmu, uraz mechaniczny, uraz psychiczny, wada genetyczna, czynniki chemiczne (zatrucia) i czynniki zakaźne. Obserwacje pracowników Ośrodka pozwalają stwierdzić, iż sytuacja tej grupy osób jest bardzo trudna. Wiąże się ona bezpośrednio z kosztami długotrwałego leczenia, które pochłaniają znaczną

część dochodów. Sytuacja ta powoduje, iż Ośrodek Pomocy Społecznej udziela przy przekraczających dochodach pomocy finansowej na leczenie i leki (specjalny zasiłek celowy).



Wykres 10. Liczba rodzin korzystająca z pomocy OPS z powodu choroby

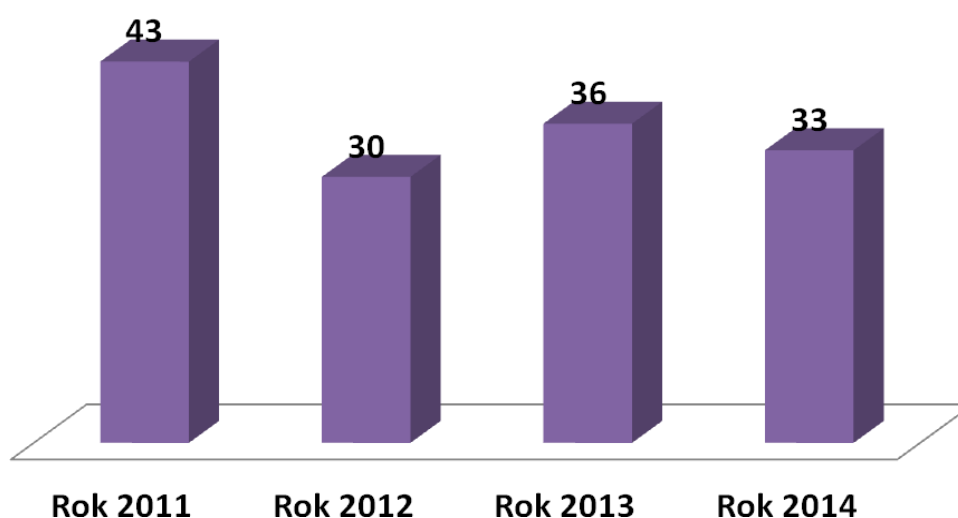
Analiza wykresu pozwala stwierdzić, iż liczba rodzin korzystających z pomocy z Ośrodka Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem w 2012 i 2014 roku była podobna, w 2013 roku wynosiła 242 rodziny a w 2011 roku 268 rodzin.

4.4. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego to kolejny problem, który jest powodem przyznawania przez OPS pomocy. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych najczęściej wynika z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny. Objawia się ona poprzez pojawiające się problemy w pełnieniu ról rodzicielskich i wychowawczych związanymi z jednej strony z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów

i norm społecznych, z drugiej zaś, brakiem ze strony rodziców właściwej i adekwatnej postawy wobec tych zachowań. Często przyczyną pojawiania się problemów natury wychowawczej w rodzinach jest nadużywanie alkoholu, przemoc w rodzinie, niezaradność, bezrobocie oraz problemy dzieci w szkole. Pomoc OPS w takim przypadku zmierza do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania własnych postaw rodzicielskich.

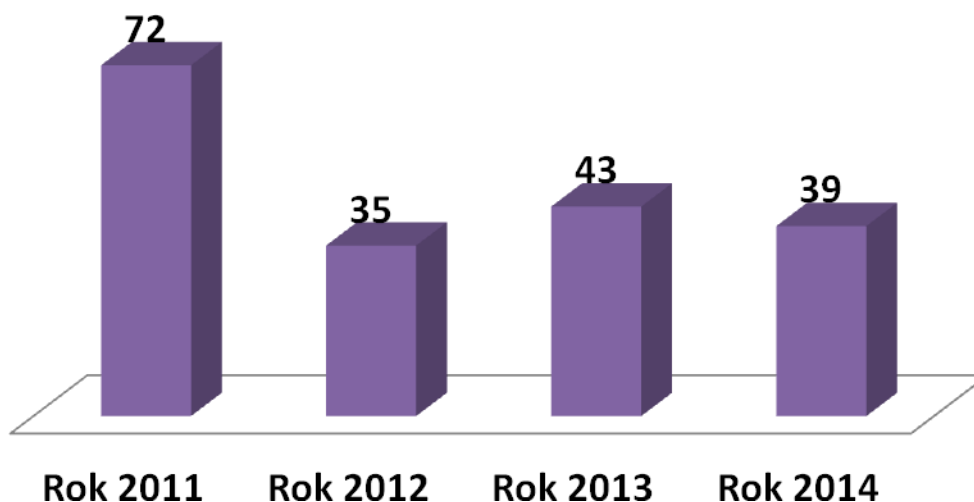
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego



Wykres 11. Liczba rodzin które zostały objęte pomocą z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Znaczącą część klientów systemu pomocy społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych, wyrażające się m. in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości

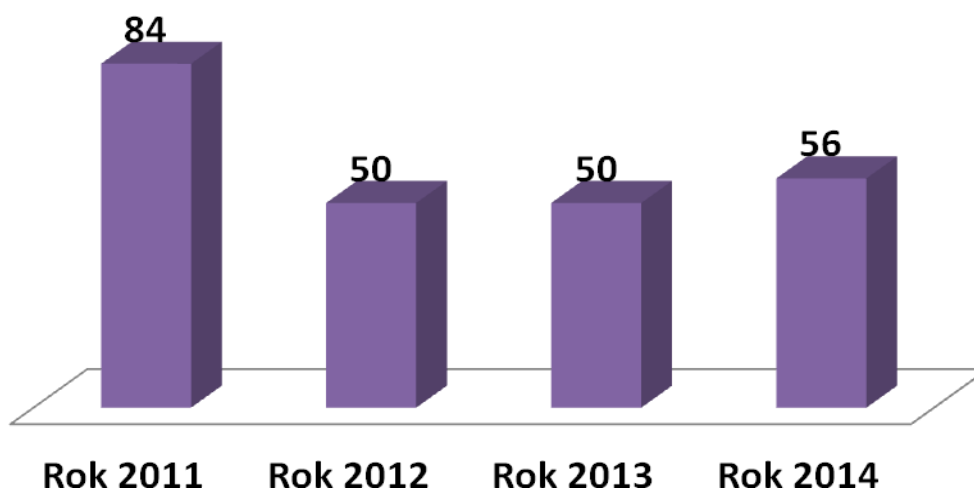
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – rodzina wielodzietna



Wykres 12. Liczba rodzin wielodzietnych korzystająca z pomocy OPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych

Na podstawie wykresu można wskazać, że liczba rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy OPS w Rudniku nad Sanem z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych była największa w 2011 roku, w latach 2012 do 2014 utrzymywała się na podobnym poziomie od 35 do 43 rodzin.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – rodzina niepełna



Wykres 13. Liczba rodzin niepełnych korzystających w pomocy OPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2011-2014

Analizując wykresy numer 11 i 12, można zauważyć, iż więcej rodzin niepełnych niż wielodzietnych skorzystało z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. Tutaj podobnie jak na poprzednim wykresie, najwięcej rodzin potrzebujących pomocy było w 2011 roku, w kolejnych latach trend ten utrzymywał się na podobnym poziomie.

4.5. Niepełnosprawność

Światowa Organizacja Zdrowia określiła ramową definicję niepełnosprawności składającą się z trzech ściśle wzajemnie uwarunkowanych wymiarów – uszkodzenie, niepełnosprawność i upośledzanie, przy czym¹⁸:

- Uszkodzenie – oznacza każdą utratę sprawności lub niepełnosprawność w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym lub anatomicznym;
- Niepełnosprawność – oznacza wszelkie ograniczenie lub niemożność (wynikające z uszkodzenia) prowadzenia aktywnego życia w sposób lub w zakresie uznawanym za typowe dla człowieka;
- Upośledzenie – oznacza ograniczenia w pełnieniu ról społecznych, inaczej mówiąc jest to ograniczająca lub uniemożliwiająca pełną realizację roli społecznej odpowiadającej wiekowi, płci, oraz zgodnej ze społecznymi i kulturowymi uwarunkowaniami ułomności określonej osoby.

Z przeprowadzonego w 2011 r. Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (ostatnie dane dotyczące tego problemu) wynika, że wśród ogółu ludności Polski żyło 4 697 tys. osób niepełnosprawnych, co stanowiło 12,2% ogólnej populacji. Spośród tej grupy możemy wyodrębnić osoby niepełnosprawne prawnie (takie, które posiadają odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony) i osoby niepełnosprawne biologicznie (tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, lecz odczuwały ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku). Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w roku 2011 wynosiła 3 131,5 tys. (niepełnosprawny w tym: niepełnosprawny ze znacznym stopniem niepełnosprawności, niepełnosprawny z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, niepełnosprawny z lekkim stopniem niepełnosprawności, niepełnosprawny o nieustalonej treści, niepełnosprawny w wieku

¹⁸ Zob. tamże, s. 33.

od 0-15 lat, niepełnosprawny z uprawnieniami do zasiłku pielęgnacyjnego), natomiast liczba osób niepełnosprawnych biologicznie wynosiła 1 565,6 tys. (w tym z całkowitym ograniczeniem sprawności i z poważnym ograniczeniem sprawności). W 2011 roku na każdy 1000 osób wśród ogółu ludności Polski 122 były osobami niepełnosprawnymi. Na terenie naszego województwa współczynnik ten wynosi 117, co jest jednym z niższych na terenie kraju¹⁹.

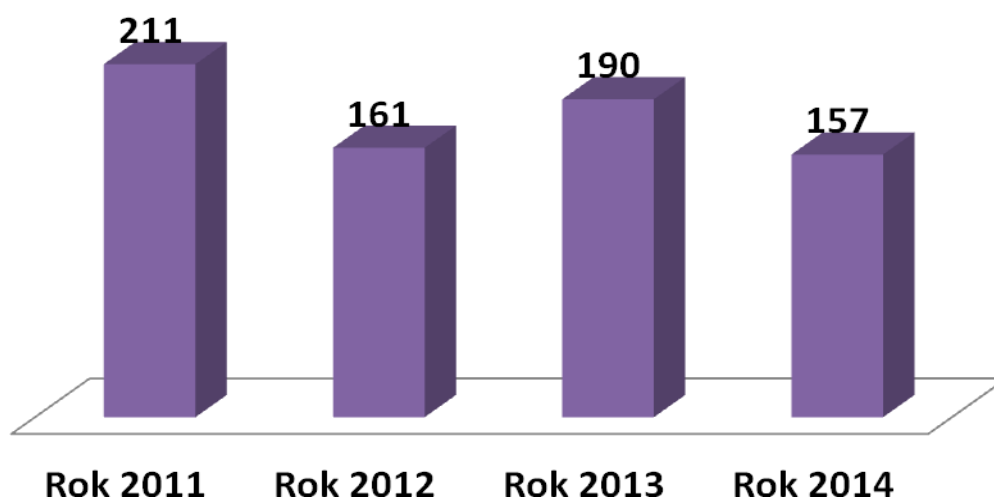
Z obserwacji pracowników socjalnych wynika, że problemy osób niepełnosprawnych wiążą się głównie z ograniczonymi możliwościami, wśród których możemy wyróżnić:

- bariery architektoniczne, które uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie w życiu codziennym,
- ograniczenia natury finansowej, które wiążą się z brakiem środków finansowych na zakup odpowiedniego sprzętu, który pozwoliłby na większą niezależność od innych osób,
- brak ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, co utrudnia udział w życiu społecznym i skazuje na marginalizację i pozostawanie w domu,
- ograniczenia natury psychologicznej, które wiążą się z brakiem właściwej oceny i akceptacji osób niepełnosprawnych wśród społeczeństwa, jak i trudności z zaakceptowaniem własnej pozycji przez samych niepełnosprawnych.

Struktura liczby rodziny korzystających z pomocy OPS w Rudniku nad Sanem ze względu na niepełnosprawność jest następująca:

¹⁹ GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, *Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Część I Ludność*, Warszawa 2013, s. 51-82.

Niepełnosprawność



Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu niepełnosprawności w latach

Na podstawie analizy powyższego wykresu można wskazać, iż w ostatnich latach liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w Rudniku nad Sanem kształtowała się na przemianym poziomie i wyniosła w 2011 roku 211 rodzin, w 2012 roku 161 rodzin, w 2013 roku 190 i w 2014 roku 157 rodzin.

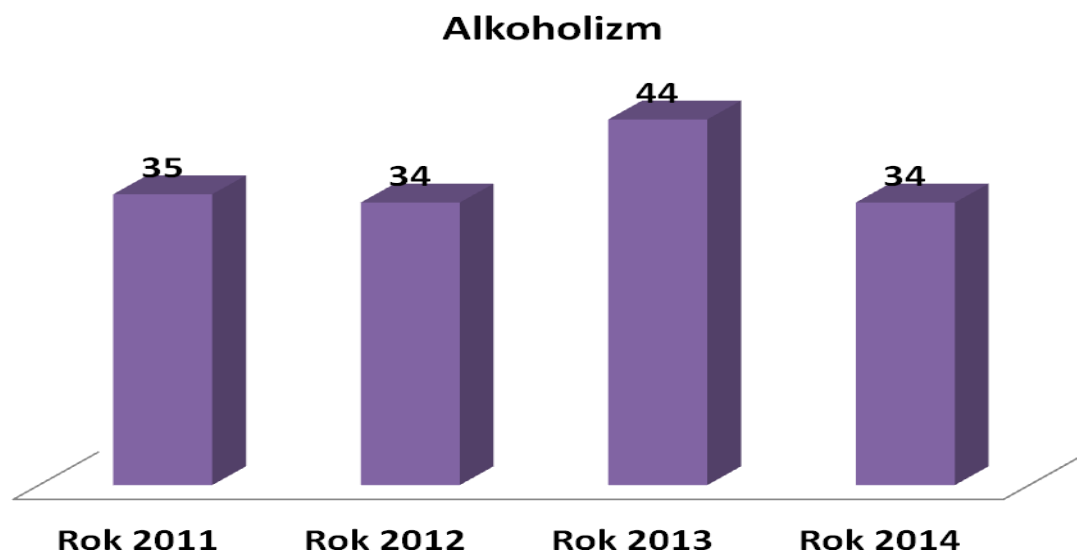
4.6. Alkoholizm

Problem nadużywania alkoholu jest jednym z najpoważniejszych problemów, z jakimi spotykają się pracownicy socjalni w swojej pracy. Wśród przyczyn alkoholizmu wyróżnia się przede wszystkim:

- czynniki genetyczne,
- czynniki biologiczne,
- czynniki środowiskowe.

Niepokojącym zjawiskiem, które wynika z obserwacji pracowników socjalnych jest obniżenie się wieku inicjacji spożywania alkoholu wśród młodocianych, a także brak reakcji rodziców.

Liczbę rodzin, których objęto pomocą z powodu alkoholizmu, ilustruje poniższy wykres.



Wykres 15. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w latach 2011 – 2014 na terenie gminy Rudnik nad Sanem z powodu alkoholizmu

Jak wynika z doświadczeń z pracy z osobami, które nadużywają alkohol osoby te mają niewielką szansę na „uratowanie” się bez specjalistycznej pomocy. Wpływ na wzrost liczby osób młodych spożywających alkohol ma z pewnością powszechna dostępność, akceptacja wśród dorosłych na takie zachowania, wypracowane i podtrzymywane przez reklamę sprzeczne komunikaty – z jednej strony, że alkohol jest substancją szkodliwą, z drugiej zaś, że jest pożądanym towarem, który zapewnia atrakcyjność naszego życia.

Na terenie Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Co roku opracowuje i wdraża Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, w którym ustala: działalność profilaktyczną, zakres pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i inne uzależnienia a także wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, narkomanii, przemocy w rodzinie oraz ochronie i promocji zdrowia.

Tabela 8. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Ilość spotkań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	12	16	14	15
Liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe	1	0	2	2

Źródło: Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem

4.7. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Wyróżnia się cztery rodzaje przemocy:

- przemoc fizyczna;
- przemoc psychiczna;
- przemoc seksualna;
- przemoc ekonomiczna.

Ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety (58%) oraz dzieci do lat 13 (24%). Natomiast sprawcami przemocy są głównie mężczyźni (96%), będący często pod wpływem alkoholu.

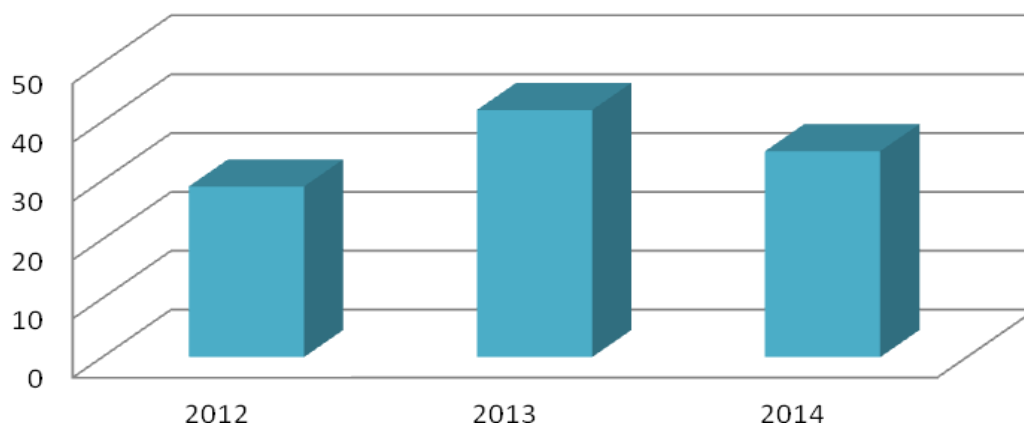
Przy Ośrodku Pomocy Społecznej został powołany 4 lutego 2011 roku Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy rodzinie. Celem działania Zespołu Interdyscyplinarnego jest skoordynowanie wszelkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom skrzywdzonym oraz przeciwdziałanie zjawisku przemocy na terenie Gminy Rudnik nad Sanem. Działania Zespołu są skierowane do rodzin w kryzysie, niewydolnych wychowawczo i ukierunkowane na rozwiązanie konkretnego problemu w rodzinie, a ich celem jest przeciwdziałanie następstwom zaistnienia problemu. Celem głównym Zespołu Interdyscyplinarnego jest ukształtowanie sprawnego i efektywnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tabela 9. Liczba założonych Niebieskich Kart

	2011	2012	2013	2014
Liczba Niebieskich Kart założonych w związku z działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego	10	29	42	35

Źródło: Dane OPS w Rudniku nad Sanem

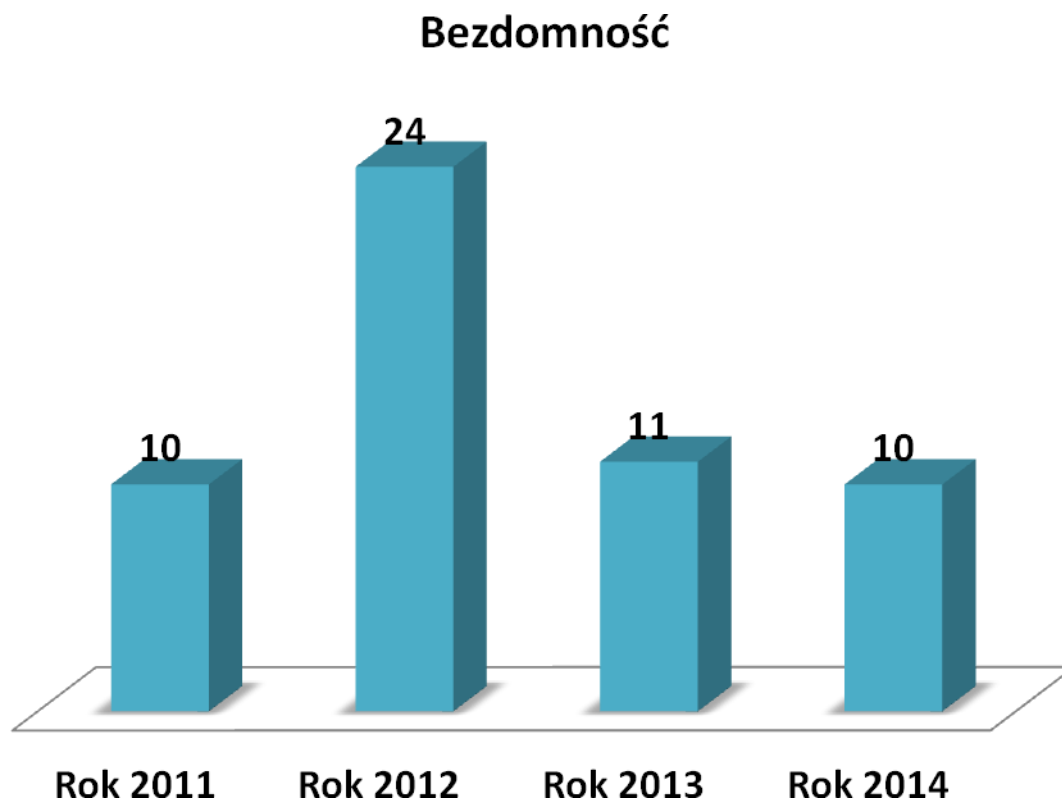
Liczba Niebieskich Kart założonych w związku z działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego



Wykres 16. Liczba założonych Niebieskich Kart

4.8. Bezdomność

Bezdomność to taki stan, w którym dana osoba nie posiada i nie potrafi sobie zapewnić schronienia, które mogłaby uważać za własne i które zapewniałoby jej minimalne warunki egzystencjalne. W ustawie o pomocy społecznej za osobę bezdomną uznaje się „osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”. Bezdomność na terenie naszej gminy nie stanowi dużego problemu, liczbę rodzin korzystających z pomocy OPS ilustruje poniższy wykres.



Wykres 17. Liczba osób korzystających z pomocy OPS w latach 2011 – 2014 na terenie gminy Rudnik nad Sanem z powodu bezdomności

Kolejnymi powodami przyznania pomocy przez OPS na terenie naszej gminy były: wielodzietność, potrzeba ochrony macierzyństwa a także trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

4.9. Wielodzietność

Dane, jakimi dysponujemy dotyczą liczby rodzin wielodzietnych i pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, przeprowadzonego w 2011 roku. W wyniku badań stwierdzono, że na terenie kraju znajduje się 13 568,0 tys. gospodarstw domowych. 13,9% stanowiły gospodarstwa domowe z pięcioma i więcej osobami. Wyodrębniona w spisie z 2011 roku liczba rodzin wielodzietnych z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu stanowi blisko 2/3 ogółu rodzin wielodzietnych – określonych z perspektywy więzi biologicznych. W 2011 roku rodzin z co najmniej trójką dzieci na utrzymaniu w wieku 0-24 lat było prawie 626,8 tys. W województwie podkarpackim odnotowano 648,7 tys.

gospodarstw domowych. Rodziny z pięcioma osobami i więcej stanowiły tutaj 22,9%. Był to największy odsetek takich gospodarstw w skali całego kraju.

Pomoc rodzinom wielodzietnym została uregulowana w ustawie o pomocy społecznej oraz w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Na podstawie ustawy o pomocy społecznej rodziny wielodzietne otrzymują wsparcie w formie pieniężnej jak i niepieniężnej. Dedykowanym wsparciem dla rodzin wielodzietnych jest dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej. Dodatek ten przysługuje rodzinom, które otrzymują zasiłek rodzinny i jest przyznawany na trzecie i każde kolejne dziecko uprawnione do zasiłku rodzinnego. Należy zauważyć przy tym, że nie wszystkie rodziny mogą liczyć na wspomniane wsparcie. Ze względu na obowiązujące kryterium dochodowe uprawniające do otrzymywania zasiłku rodzinnego, rodziny wielodzietne nie otrzymujące zasiłku rodzinnego nie otrzymują również dodatku. Obecnie kwota dodatku wynosi - 80 zł na dziecko.

Na przestrzeni analizowanych lat zmianie ulegało kryterium dochodowe, a także wysokość zasiłku rodzinnego. W okresie zasiłkowym od 1 listopada 2011 roku do 31 października 2012 roku, kryterium to wynosiło 504 zł na osobę w rodzinie a wysokość świadczenia odpowiednio na dziecko do 5 roku życia 68 zł, powyżej 5 roku życia. do ukończenia 18 roku życia 91 zł, powyżej 18 roku życia aż do ukończenia 24 roku 98 zł. Od 1 listopada 2012 roku zmieniło się kryterium dochodowe oraz wysokość zasiłku rodzinnego. Kryterium dochodowe wynosiło wtedy 539 zł i wysokość świadczenia wynosiła odpowiednio, 77 zł, 106 zł i 115 zł. Od 1 listopada 2014 roku, zmieniło się tylko kryterium dochodowe uprawniające do otrzymania zasiłku rodzinnego i wynosiło ono 574 zł, zmianie natomiast nie uległa wysokość świadczeń. Od 1 listopada 2015 roku, zmianie uległo kryterium dochodowe które wynosi obecnie 674 zł na osobę w rodzinie, a także wysokość świadczeń, odpowiednio 89 zł, 118 zł i 129 zł na dziecko.

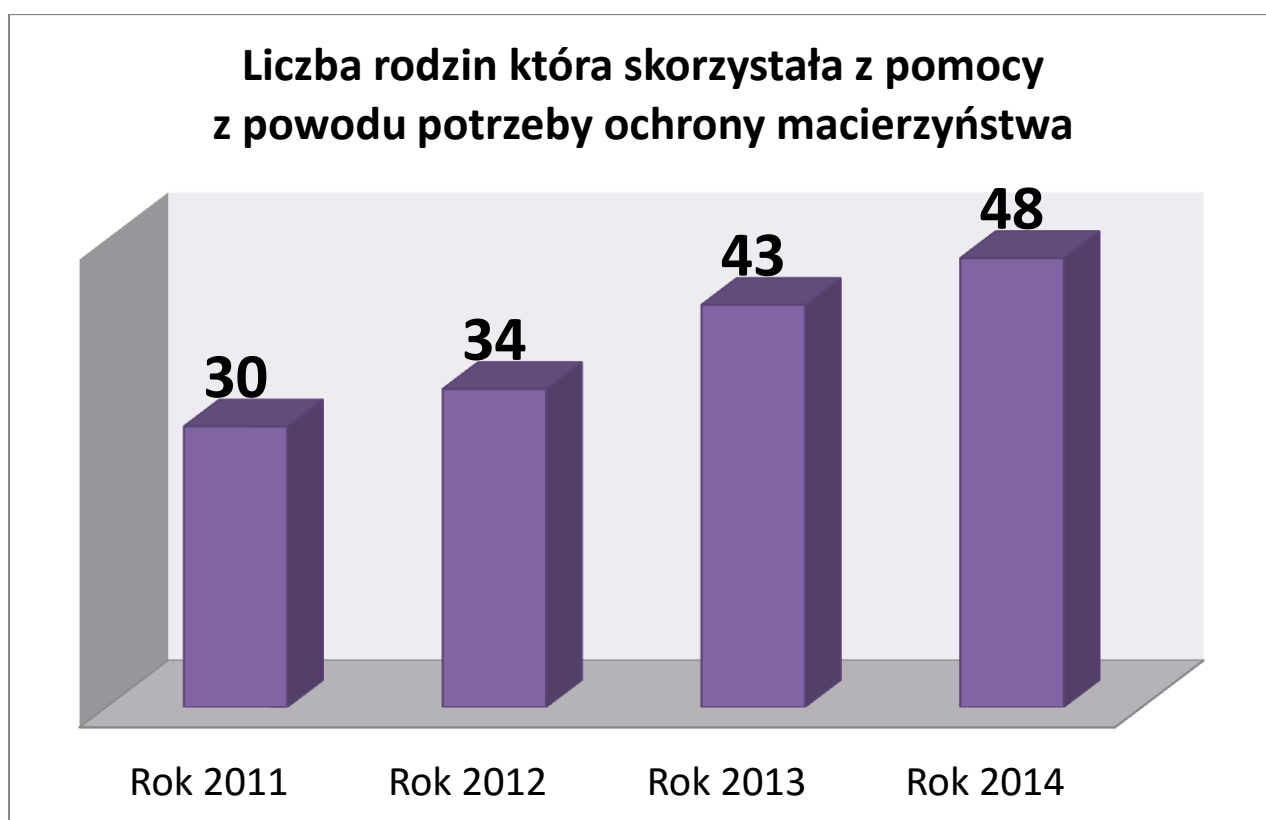
Tabela 10. Kwoty wypłaconych dodatków z tyt. wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej

	2011	2012	2013	2014
Liczba wypłaconych dodatków z tyt. wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 908	1 752	1 644	1 527
Kwota (zł)	152 640,00	140 160,00	131 520,00	122 160,00

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem

4.10. Potrzeba ochrony macierzyństwa

Potrzeba ochrony macierzyństwa z uwagi na swoją ważność wynika z art. 71 Konstytucji RP, w którym zostało zapisane - „Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa”. Dalsze uregulowania dotyczące sytuacji matki przed i po porodzie określone zostały w dziale ósmym Kodeksu pracy „Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem”, a także w ustawie o świadczeniach rodzinnych, gdzie szczegółowo wymieniono rodzaje pomocy, jakie przysługują matce po urodzeniu dziecka (dodatek z tytułu urodzenia dziecka i dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego).



Wykres 18. Liczba rodzin która skorzystała z pomocy z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

Analizując dane zobrazowane na powyższym wykresie zauważyć można coroczny wzrost liczby rodzin które skorzystały z pomocy Ośrodka z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa, w 2013 roku takich rodzin było 30 natomiast w 2014 roku już 48.

Potrzeba ochrony macierzyństwa wiąże się także z zapewnieniem odpowiedniej opieki zdrowotnej matce przed, jak i po urodzeniu dziecka. Pomoc finansowa w tym zakresie została

uregulowana w ustawie o świadczeniach rodzinnych. W omawianym temacie ustawa przewiduje dwa dodatki do zasiłku rodzinnego (po spełnieniu kryterium dochodowego):

- 1) urodzenia dziecka;
 - 2) opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- oraz jednorazowa zapomoga z tyt. urodzenia dziecka (bez obowiązku spełnienia kryterium dochodowego).

W latach 2011-2014 Ośrodek Pomocy Społecznej przyznał wymienione dodatki:

Tabela 11. Kwoty wypłaconych dodatków do zasiłku rodzinnego

	2011	2012	2013	2014
Liczba wypłaconych dodatków z tyt. urodzenia dziecka (kwota)	52 000,00	38 000,00-	42 000,00-	43 000,00-
Liczba wypłaconych dodatków z tyt. opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	265	240	191	150
Kwota wypłaconych dodatków z tyt. opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	102 414,00	92 849,00	73 261,00	57 670,00
Jednorazowa zapomoga z tyt. urodzenia dziecka („becikowe”)	101 000,00	73 000,00-	72 000,00-	73 000,00-

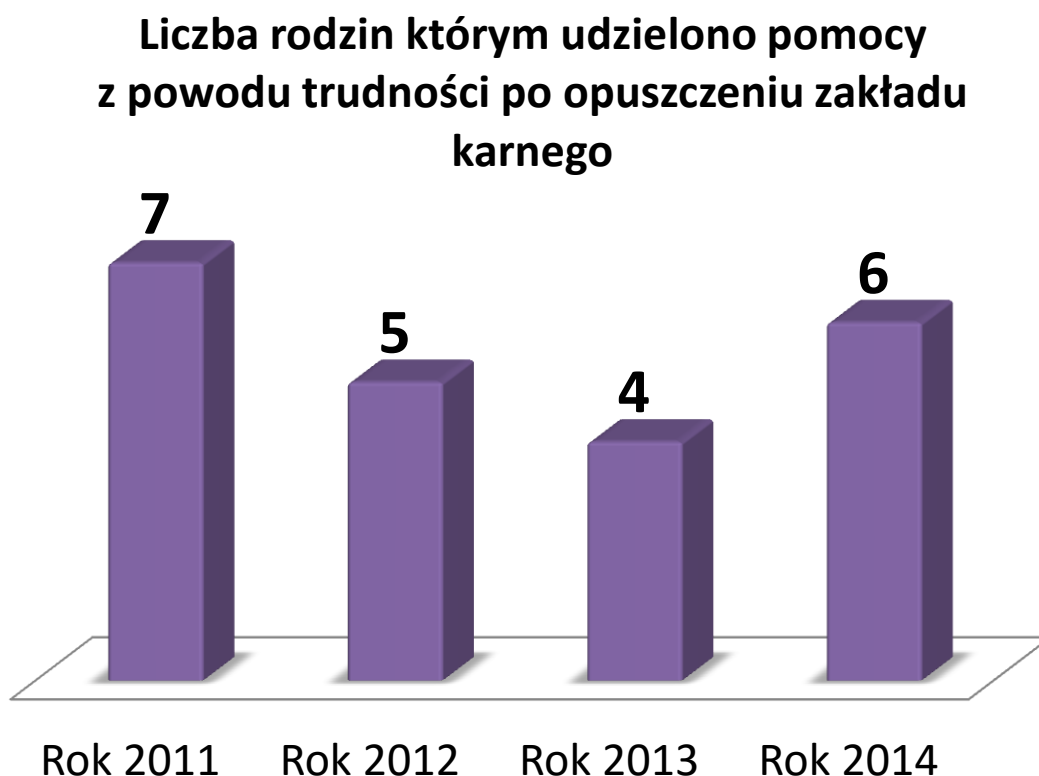
4.11. Trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu zakładu karnego

Warunki izolacji więziennej, a także długoletnie kary pozbawienia wolności powodują, że skazany po opuszczeniu zakładu karnego ma poważne trudności w przystosowaniu się do środowiska, co objawia się najczęściej powrotem do działalności przestępczej, a w końcu do zakładu karnego. Recydywiści penitencjarni to specyficzna grupa skazanych, których próby poprawnej readaptacji nie przynosiły skutków. Czas odbywania kary pozbawienia wolności wypełniany jest szeregiem oddziaływań na skazanego, które w ostatnich miesiącach nabierają intensywności – mając na względzie przygotowanie jednostki do opuszczenia zakładu karnego. Według powszechnej opinii społecznej to zakład karny powinien być odpowiedzialny za przemianę przestępcy, który po zakończeniu kary będzie postępował zgodnie z przyjętymi normami społecznymi.

Liczba rodzin, które korzystały z pomocy OPS z powodu trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu zakładu karnego stanowi niewielki procent ogółu rodzin korzystających z pomocy OPS.

Wśród najczęściej spotykanych problemów w przystosowaniu się osób opuszczających zakłady karne możemy wyróżnić:

- problemy ze znalezieniem pracy,
- problemy adaptacyjne, które wiążą się z trudnościami integracyjnymi w rodzinie, jak i lokalnej społeczności.



Wykres 19. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w latach 2011 – 2014 na terenie gminy Rudnik nad Sanem z powodu trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu zakładu karnego

4.12. Problem dzieci przebywających poza swoim środowiskiem naturalnym

Dzieci i młodzież częściowo lub całkowicie pozbawiona opieki rodzinnej wymagają pomocy poprzez zorganizowanie im opieki zastępczej. Przyjęte rozwiązania ustawowe kładą szczególny nacisk na rozwijanie rodzinnych zastępczych form opieki oraz na tworzenie rodzinnych domów dziecka i placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Zastępcze, rodzinne formy opieki nad dziećmi są najlepszym rozwiązaniem w przypadku, gdy dziecko pozbawione jest możliwości rozwoju w swojej naturalnej rodzinie. Zabezpieczają one w sposób właściwy potrzeby emocjonalne dziecka, np. potrzebę miłości, akceptacji, poczucia bezpieczeństwa. Realizacja tych potrzeb w placówkach opiekuńczo-wychowawczych jest często bardzo utrudniona. Ponadto wychowywanie się w warunkach rodzinnych umożliwia dzieciom pozbawionym opieki własnych rodziców, wszechstronne przygotowanie się do samodzielnego, odpowiedzialnego życia.

Obecnie Gmina Rudnik nad Sanem finansuje pobyt jednej małoletniej osoby w Domu Pomocy Społecznej w Wierzbicy.

Tabela 12. Wydatki na opiekę i wychowywanie dziecka w rodzinie zastępczej (kwota refundowana)

	2011	2012	2013	2014
Wydatki na opiekę i wychowanie jednego dziecka w rodzinie zastępczej (w zł)	00,00	581,60	383,00	725.15

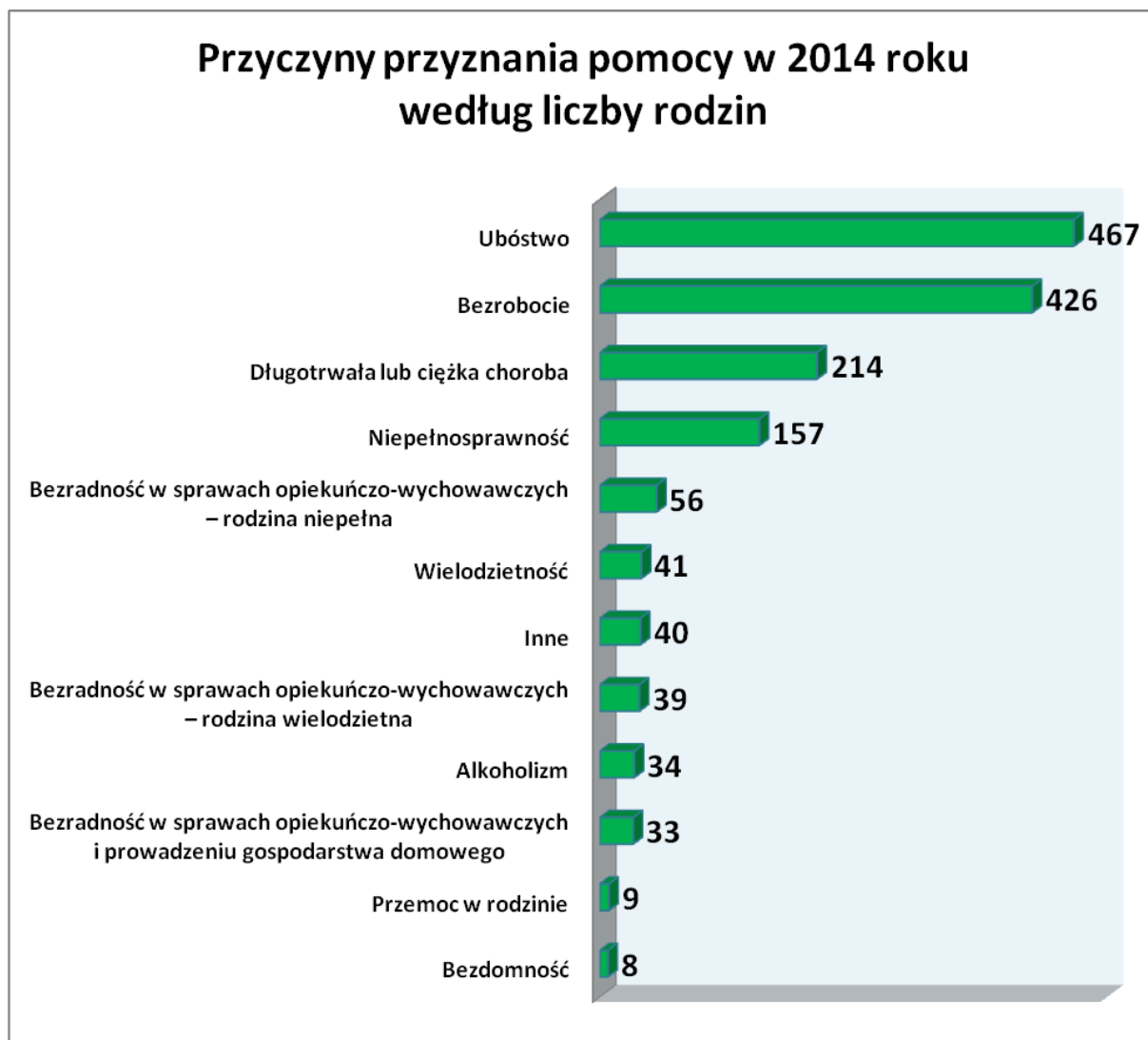
4.13. Dane o liczbie rodzin i osób korzystających z pomocy ośrodka pomocy społecznej w Rudniku nad Sanem w 2014 r.

W 2014 roku Ośrodek Pomocy Społecznej udzielił ogółem pomocy 602 rodzinom (liczba osób w rodzinach – 1658).

Tabela 13. Przyczyny przyznania pomocy w 2014 r.

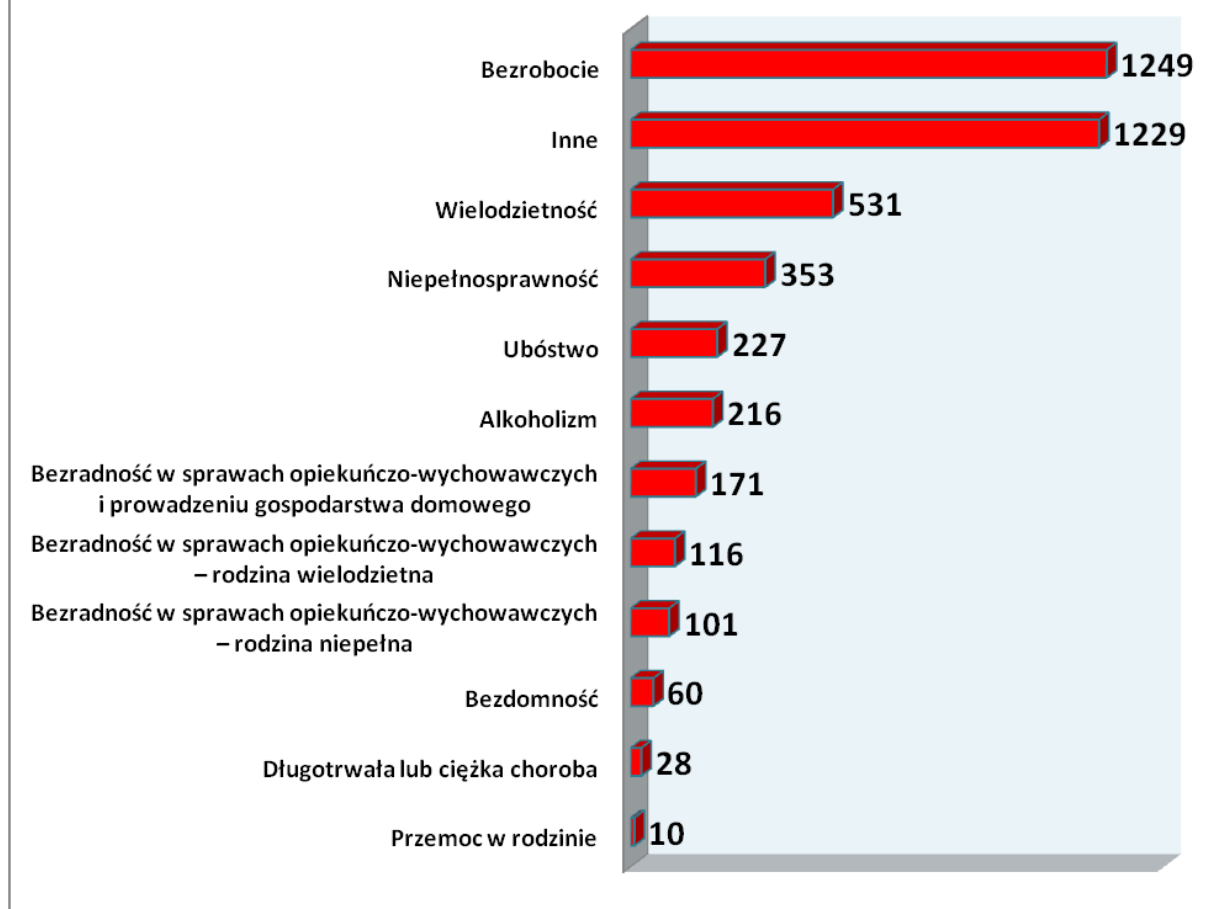
Przyczyny	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Alkoholizm	34	60
Bezdomność	8	10
Bezradność w prawach opiekuńczo-wychowawczych – rodzina wielodzietna	39	216
Bezradność w prawach opiekuńczo-wychowawczych – rodzina niepełna	56	171
Bezradność w prawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	33	116
Bezrobocie	426	1229

Długotrwała lub ciężka choroba	214	531
Niepełnosprawność	157	353
Przemoc w rodzinie	9	28
Ubóstwo	467	1249
Wielodzietność	41	227
Inne	40	101



Wykres 20. Przyczyny przyznania pomocy w 2014 roku według liczby rodzin

Przyczyny przyznania pomocy w 2014 roku według liczby osób w rodzinie



Wykres 21. Przyczyny przyznania pomocy w 2014 roku według liczby osób w rodzinie

V. Podsumowanie wdrażania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2011 – 2015

5.1. Priorytet: Redukcja zjawiska ubóstwa

Założone cele strategiczne:

- zapobieganie i łagodzenie skutków ubóstwa,
- eliminowanie zjawiska „uzależnienia” się świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.

Osiągnięte cele:

- częściowo udało się zahamować liczbę osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej

Tabela 14. Długość korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej

Jak długo objęta pomocą	Liczba osób pobierających świadczenia w 2011	Liczba osób pobierających świadczenia w 2012	Liczba osób pobierających świadczenia w 2013	Liczba osób pobierających świadczenia w 2014
Razem	902	912	983	937
Poniżej 1 roku	179	59	51	81
Od 1 do 2 lat	72	56	37	33
Od 2 do 3 lat	50	40	51	29
3 lata lub dłużej	601	638	652	637

- przyznanie pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy. Zadanie realizowane jest przez Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem.

Tabela 15. Liczba uczniów otrzymujących stypendia i zasilki szkolne

	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Liczba uczniów otrzymujących stypendia i zasilki szkolne	262	283	290	302
Kwota (zł)	341 039,37	348 884,98	267 813,65	289 545,77

- przyznanie dodatków mieszkaniowych. Zadanie realizowane jest przez Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem.

Tabela 16. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych

	2011	2012	2013	2014
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	84	74	70	65
Kwota (zł)	126 451,68	107 968,00	100 917,00	90 149,00

- wydawanie żywności. Pomoc realizowana we współpracy z Bankiem Żywności w Tarnobrzegu i Urzędem Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem.

Tabela 17. Liczba osób które otrzymały żywność

	2012	2013	2014
Liczba osób, które otrzymały żywność	1400	1650	1850

5.2. Priorytet: Pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem bezrobocia i przeciwdziałanie bezrobociu

Założone cele strategiczne:

- zapobieganie i łagodzenie skutków bezrobocia,
- wspieranie osób poszukujących pracy.

Osiągnięte cele:

Od połowy 2008 r. do września 2015 r. Ośrodek Pomocy Społecznej aktywizował zawodowo osoby bezrobotne, korzystające z pomocy społecznej poprzez realizację projektu „Czas na aktywność w gminie Rudnik nad Sanem”. Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W ciągu trzech lat wsparciem zostało objętych 173 osób (124 kobiety i 49 mężczyzn). W ramach działań zaplanowanych przez pracowników socjalnych uczestnikom zostały zaproponowane:

- szkolenia zawodowe,
- doradztwo zawodowe,
- indywidualne doradztwo psychologiczne,
- doradztwo prawne,
- trening kompetencji społecznych i umiejętności psychospołecznych.

W ramach odbytych szkoleń zawodowych uczestnicy mieli możliwość brania udziału w kurach zawodowych: opiekunka osób starszych i niepełnosprawnych, opiekunka dziecięca, kucharz, bukieciarz, sprzedawca z obsługą kasy fiskalnej, operator wózków widłowych, spawacz, wizażysta, fryzjer, operator obrabiarek numerycznie sterowanych, serwisant sprzętu komputerowego, kelner, glazurnik, kurs komputerowy, malarz tapeciarski,

ogrodnik (dla osób niepełnosprawnych), masażysta, blacharz samochodowy, lakiernik samochodowy, suwnicowa, opiekun wycieczek, brukarz, stolarz.

Wszystkie działania realizowane w ramach projektu mają za zadanie ułatwić uczestnikom powrót na rynek pracy. Uczestnicy są wyposażani w wiedzę i potencjał niezbędny do pełnienia aktywnej roli na rynku pracy.

Ośrodek Pomocy Społecznej po realizacji wyżej wymienionego projektu systemowego jest gotowy do dalszej współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Rzeszowie w ramach Priorytetu VII *Promocja integracji społecznej, Działania 7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji*.

5.3. Priorytet: Przeciwdziałanie zjawisku marginalizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

Założone cele strategiczne:

- łagodzenie skutków niepełnosprawności w życiu codziennym,
- organizacja zajęć terapeutycznych dla osób niepełnosprawnych,
- upowszechnienie informacji o możliwościach korzystania z usług w zakresie zdrowia, rehabilitacji zdrowotnej i społeczno-zawodowej.

Osiągnięte cele:

- funkcjonowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Formy realizowanej pomocy: terapia zajęciowa, rehabilitacja, dożywianie, pomoc socjalna, trening ekonomiczny, rewalidacja, pomoc psychologiczna i diagnoza psychopedagogiczna,

W ramach warsztatów funkcjonują następujące pracownie:

- dekoratorska,
- rzemiosł różnych,
- hafciarsko-krawiecka,
- teatralno-muzyczna,
- komputerowo-reklamowa,
- fryzjerska z elementami stylizacji,
- gospodarstwa domowego,
- stolarska,
- wikliniarska,

- humanistyczno-środowiskowa,
- ogrodniczo-botaniczna.

W 2012 roku w Warsztatach Terapii Zajęciowej brało udział 67 uczestników, w 2013 roku było to 61, natomiast w 2014 roku 67 osób.

Wypłata zasiłków stałych (zadanie realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej)

Tabela 18. Liczba przyznanych zasiłków stałych

Lata	2011	2012	2013	2014
Liczba osób pobierających zasiłki stałe	66	75	89	87
Liczba udzielonych świadczeń (zasiłki stałe)	711	748	838	942
Kwota przeznaczona na finansowanie świadczeń (zł)	243 695,00	281 564,00	360 772,00	416 251,00

5.4. Priorytet: Pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Cel strategiczny:

- wypracowanie skutecznego modelu pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Osiągnięte cele:

- wypracowanie skutecznej współpracy z Caritas Diecezji Sandomierskiej,
- powstanie Ośrodka Interwencji Kryzysowej (OIK) (powstał 15 kwietnia 2007 r., umowa z powiatem od 1 czerwca 2007 r.),
- powstanie Domu Samotnej Matki,
- powstanie Schroniska dla Bezdomnych Kobiet.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej obejmuje pomocą i wsparciem osoby i rodziny znajdujące się w kryzysie. Udzielane jest wsparcie psychologiczne, pedagogiczne, terapia, pomoc prawna, socjalna, terapia indywidualna, dla par małżeńskich, rodzinna.

Tabela 19. Przyczyny korzystania z pomocy OIK

Przyczyna	Liczba osób korzystających z pomocy		
	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Śmierć osób bliskich	3	5	7
Samobójstwa	-	7	-
Przemoc domowa	83	94	88
Konflikty rodzinne	6	13	30
Agresja	12	31	13
Przemoc seksualna	2	6	1
Wykorzystanie seksualne dzieci	-	1	1
Utraty okołoporodowe	1	4	-
Bezrobocie	11	26	32
Wypadki, katastrofy	1	3	3
Uzależnienia	21	51	48
Handel ludźmi	-	-	-
Program korekcyjno-edukacyjny	1	22	5
Pr. Psychiczne	-	-	15
Niepełnosprawność	-	-	7
Problemy małżeńskie	-	-	28

5.5. Priorytet: Poprawa sytuacji osób starszych

Cele strategiczne:

- podjęcie działań na rzecz utrzymania osób starszych we własnych środowiskach,
- tworzenie lokalnych strategii uwzględniających budowanie oparcia społecznego na rzecz osób starszych,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych.

Osiągnięte cele:

- powstanie Oddziału Regionalnego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów,
- organizacja cyklicznych spotkań „Dzień Seniora”.

5.6. Priorytet: Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym

Cele strategiczne:

- wypracowanie modelu współpracy pomiędzy różnymi instytucjami zajmującymi się pomocą rodzinom z problemami alkoholowymi,
- profilaktyczne informowanie o negatywnych skutkach nadużywania alkoholu,
- pomoc dzieciom, które narażone są na odczuwanie negatywnych skutków nadużywania alkoholu w ich najbliższym otoczeniu.

Osiągnięte cele:

- kierowanie na przymusowe leczenie przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- większa świadomość społeczna o zagrożeniach związanych z nadużywaniem alkoholu.

5.7. Priorytet: Pomoc na rzecz dzieci przebywających poza ich naturalnym środowiskiem

Cele strategiczne:

- przeciwdziałanie skutkom patologii rodzinnych z udziałem dzieci.

Osiągnięte cele:

- odebranie rodzinie niewydolnej wychowawczo dziecka i umieszczenie w rodzinie zastępczej lub bezpośrednio w Domu Dziecka;
- częściowe finansowanie kosztów utrzymania dziecka w rodzinach zastępczych;
- finansowanie kosztów utrzymania dziecka w Domu Pomocy Społecznej.

MISJA

**WYPRACOWANIE SKUTECZNEGO MODELU WSPARCIA DLA OSÓB TEGO
WYMAGAJĄCYCH POPRZEZ KOORDYNACJĘ DZIAŁAŃ INSTYTUCJI
ZAJMUJĄCYCH SIĘ ŚWIADCZENIEM POMOCY SPOŁECZNEJ**

VI. Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016-2020

6.1. Analiza SWOT

Na podstawie zebranych danych została opracowana analiza, która obejmuje:

Mocne strony	Słabe strony
- wykwalifikowany personel, - stabilna sytuacja kadrowa, - zaangażowanie kadry OPS, - zrozumienie dla działań podejmowanych przez pracowników OPS ze strony samorządowej.	- niewystarczające środki na realizację zadań postawionych OPS, - brak solidaryzowania się społeczności lokalnej z działaniami podejmowanymi przez pracowników OPS.
Szanse	Zagrożenia
- możliwość korzystania ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, - możliwość doskonalenia i podnoszenia kwalifikacji przez pracowników OPS, - wolontariat, - ujednolicenie przepisów dotyczących zadań OPS, - wzrost wynagrodzeń kadry pracowników OPS.	- rosnące bezrobocie, - brak stabilności przepisów, - wzrost zadań OPS bez zabezpieczenia finansowego i kadrowego, - słabość organizacji pozarządowych.

6.2. Cel główny

UKSZTAŁTOWANIE SPRAWNEGO I EFEKTYWNEGO SYSTEMU ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO W OPARCIU O WSPÓŁPRACĘ RÓŻNYCH

INSTYTUCJI I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ZAJMUJĄCYCH SIĘ ORGANIZACJĄ POMOCY SPOŁECZNEJ W RAMACH NOWOCZESNEGO MODELU POMOCY SPOŁECZNEJ W OPARCIU O ZASADĘ POMOCNICZNOŚCI

Aktualny model polskiej polityki społecznej polega nie tylko na udzielaniu pomocy osobom potrzebującym wsparcia w znalezieniu jakiegokolwiek zatrudnienia, czy też zapewnianiu tym osobom podstawowych świadczeń z pomocy społecznej. Koncentruje się on raczej na pracy z klientem pomocy społecznej, a więc bardzo często z osobą wykluczoną społecznie. Wsparcie to polega przede wszystkim na realizacji różnego typu działań aktywizujących społecznie, a także działań integrujących osobę wykluczoną ze społeczności lokalnej i jej najbliższym otoczeniem. Jednocześnie poza kwestią zatrudnienia coraz ważniejsze stają się te obszary interwencji, które związane są z zapewnieniem możliwości godzenia życia zawodowego i rodzinnego. Coraz ważniejsza staje się kompleksowa i trwała pomoc. Ważne jest, aby działania były skuteczne, efektywne i trwałe, łączące reintegrację społeczną beneficjentów pomocy społecznej z uzyskaniem przez nich zatrudnienia, a także jego późniejsze utrzymanie. Skuteczna pomoc powinna nie tylko podnosić jakość życia poszczególnych jednostek, ale również ich rodzin oraz najbliższego otoczenia.

6.2.1. Pomoc na rzecz rodzin i osób dotkniętych problemem ubóstwa

Priorytet: Redukcja zjawiska ubóstwa.

Cele strategiczne:

- zapobieganie i łagodzenie skutków ubóstwa,
- eliminowanie zjawiska „uzależnienia” się świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.

Kierunek działania:

- szeroka pomoc na rzecz osób i rodzin dotkniętych ubóstwem

Uzasadnienie działania:

Ubóstwo jest najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy przez OPS na terenie naszej gminy i stanowi istotny problem społeczny, ponieważ z ubóstwa wynikają inne problemy

zagrożające prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny. Dlatego ważne jest podjęcie kompleksowych działań, których celem jest łagodzenie skutków już istniejącej sfery ubóstwa oraz podjęcie działań, których celem będzie zapobieganie rozszerzaniu się ubóstwa.

Sposób realizacji:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo w sprawach dotyczących sfery polityki społecznej, w tym doradztwo związane z pomocą w postępowaniu przed innymi instytucjami takimi jak: sądy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Powiatowy Urząd Pracy i inne.

Spodziewane efekty:

- podniesienie poziomu życia osób i rodzin dotkniętych ubóstwem,
- poprawa funkcjonowania w środowisku lokalnym osób i rodzin dotkniętych ubóstwem przez podniesienie poczucia bezpieczeństwa.

Partnerzy:

- Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem
- Powiatowy Urząd Pracy w Nisku,
- Miejski Ośrodek Kultury,
- Szkoły Podstawowe i Publiczne Gimnazjum,
- Ochronka Przedszkole Niepubliczne Sióstr Służebniczek BDNP.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- dotacje rządowe,
- sponsoring.

Termin realizacji:

- praca ciągła.

6.2.2. Pomoc na rzecz rodzin, w których występuje zjawisko bezrobocia

Priorytet: Pomoc rodzinom dotkniętym zjawiskiem bezrobocia i przeciwdziałanie bezrobociu

Cele strategiczne:

- zapobieganie i łagodzenie skutków bezrobocia,
- wspieranie osób poszukujących pracy.

Kierunki działania:

- aktywizacja zawodowa podopiecznych Ośrodka Pomocy Społecznej,
- pomoc w tworzeniu spółdzielni socjalnych,
- poradnictwo adresowane dla osób poszukujących pracy,
- informowanie o działaniach kierowanych do osób poszukujących pracy podejmowanych przez Powiatowy Urząd Pracy oraz inne instytucje rynku pracy,
- kształtowanie pożądanych postaw, które mają ułatwić osobom bezrobotnym znalezienie pracy.

Uzasadnienie działania:

Bezrobocie jest zjawiskiem, które dotyka najliczniejszą grupę świadczeniobiorców Ośrodka Pomocy Społecznej. Przyczynia się do ubożenia materialnego, implikuje na poziomie rodziny negatywne skutki takie jak: dezintegracja rodziny (upadek autorytetów i zakłócenia w socjalizacji ról), spadek wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny oraz może zwiększyć ryzyko zaistnienia patologii życia rodzinnego.

Sposób realizacji:

- aktywizacja zawodowa w ramach projektu „Czas na aktywność w gminie Rudnik nad Sanem”,
- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa.

Spodziewane efekty:

- zwiększenie aktywności w poszukiwaniu pracy,
- końcowym i najbardziej oczekiwanym efektem ma być wyjście z bezrobocia i z kręgu świadczeniobiorców pomocy społecznej.

Partnerzy:

- Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie,
- Powiatowy Urząd Pracy w Nisku,
- Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- dotacje rządowe.

Termin realizacji:

- praca ciągła.

6.2.3. Pomoc na rzecz osób chorych i niepełnosprawnych**Priorytet: Przeciwdziałanie zjawisku marginalizacji społecznej i zawodowej osób chorych i niepełnosprawnych****Cele strategiczne:**

- łagodzenie skutków niepełnosprawności w życiu codziennym,
- organizacja zajęć terapeutycznych dla osób niepełnosprawnych i chorych,
- upowszechnienie informacji o możliwościach korzystania z usług w zakresie zdrowia, rehabilitacji zdrowotnej i społeczno-zawodowej.

Kierunki działania:

- doskonalenie systemu pomocy osobom niepełnosprawnym i chorym,
- ścisła współpraca z Warsztatami Terapii Zajęciowej,
- kształtowanie pożądanych postaw, które mają ułatwić osobom niepełnosprawnym znalezienie pracy.

Uzasadnienie działania:

Przez osobę niepełnosprawną należy rozumieć taką osobę, która znajduje się w stanie fizycznym, psychicznym lub umysłowym powodującym trwałe lub okresowe utrudnienia, ograniczenia lub uniemożliwia samodzielną egzystencję. Pomoc osobom niepełnosprawnym

przysługuje niezależnie od stopnia niepełnosprawności. Osoby niepełnosprawne stanowią drugą pod względem liczebności grupę świadczeniobiorców OPS-u.

Populacja mieszkańców Gminy Rudnik nad Sanem nie jest wolna od przewlekłych i długotrwałych chorób. Na naszym terenie funkcjonują dwie publiczne przychodnie a najbliższe ?????

Ośrodek Pomocy Społecznej świadczy pomoc osobom niepełnosprawnym i chorym w postaci Usług Specjalistycznych a także Usług Opiekuńczych.

Sposób realizacji:

- aktywizacja zawodowa w ramach projektu „Czas na aktywność w gminie Rudnik nad Sanem”,
- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo (w tym pomoc w przygotowywaniu dokumentacji niezbędnej do uzyskania renty, grupy inwalidzkiej itp.),
- powstanie cyklicznych spotkań integracyjnych.

Spodziewane efekty:

- likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej położonych na terenie gminy.

Partnerzy:

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem,
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Rudniku nad Sanem,
- Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku,
- organizacje pozarządowe,
- Ośrodki Pomocy Społecznej z sąsiednich gmin,
- Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Poprowadź Mnie przez Świat”.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy,

- dotacje rządowe,
- dotacje celowe.

Termin realizacji:

- praca ciągła.

6.2.4. Pomoc na rzecz rodzin, w których występuje zjawisko przemocy

Priorytet: Pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Cel strategiczny:

- wypracowanie skutecznego modelu pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Kierunki działania:

- upowszechnianie informacji na temat walki ze zjawiskiem przemocy w rodzinie,
- podjęcie działań mających na celu lepszą koordynację działań pomiędzy Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Policją, Domem Samotnej Matki i Schroniskiem dla Samotnych Matek oraz Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej,
- pomoc rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie poprzez współpracę z policją, wymiarem sprawiedliwości i służbą zdrowia.

Uzasadnienie działania:

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem często ukrywanym, natomiast dotyczy on dużej liczby rodzin i przybiera różne formy. Przemoc w rodzinie najczęściej utożsamiana jest z przemocą fizyczną, ale należy pamiętać, że ma ona również inne formy takie jak: przemoc psychiczna, przemoc seksualna oraz przemoc ekonomiczna. Trudno oszacować skalę tego zjawiska ze względu na to, iż ofiary przemocy często ukrywają ten fakt.

Sposób realizacji:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- powołanie interdyscyplinarnego zespołu, który podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- przeprowadzanie wywiadów środowiskowych umożliwiających diagnozę sytuacji rodziny lub osoby,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych,
- udzielanie szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazywanie miejsca, gdzie można uzyskać taką pomoc,
- udzielanie informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy,
- „Niebieska karta”.

W uzasadnionych przypadkach:

- a) udzielanie pomocy finansowej w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych,
- b) udzielanie pomocy rzeczowej np. przekazanie odzieży, żywności,
- c) udzielanie zasiłków i pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie się.

Spodziewane efekty:

- ofiary przemocy w rodzinie przestają czuć się osamotnione, przez co stają się silniejsze w swoich postanowieniach dotyczących zmiany istniejącej sytuacji,
- spowodowanie usamodzielnienia się ofiary przemocy w rodzinie od sprawcy.

Partnerzy:

- Policja,
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
- Dom Samotnej Matki,
- Schronisko dla Bezdomnych Kobiet,
- Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem,
- Prokuratura,
- Służba zdrowia,
- Sąd.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- dotacje rządowe.

Termin realizacji:

- praca ciągła.

6.2.5. Pomoc na rzecz osób starszych**Priorytet: Poprawa sytuacji osób starszych****Cele strategiczne:**

- podjęcie działań na rzecz utrzymania osób starszych we własnych środowiskach,
- tworzenie lokalnych strategii uwzględniających budowanie oparcia społecznego na rzecz osób starszych,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych.

Kierunki działania:

- zapewnienie kompleksowych usług rehabilitacyjno – opiekuńczych i socjalnych w miejscu zamieszkania,
- kształtowanie pozytywnego obrazu starości w świadomości społecznej,
- rozwój usług na rzecz osób starszych, umożliwiających samodzielność i integrację społeczną.

Uzasadnienie działania:

Osoby starsze to jedna z grup znajdująca się w kręgu działania pomocy społecznej. Pomoc społeczna, jaka zostaje udzielana osobom starszym jest odpowiedzią na różne rodzaje zapotrzebowań, jakie są adresowane do OPS. Wykonywanie zadań na rzecz osób starszych jest obowiązkiem samorządów lokalnych – tak na poziomie gminy, jak i powiatu – i są realizowane na przykład w formie wypłat świadczeń.

Sposób realizacji:

- pomoc finansowa (zasiłek stały, okresowy, celowy dla osób starszych bez dochodów lub o niskich dochodach),
- pomoc rzeczowa (opał, odzież),
- usługi opiekuńcze w środowisku lokalnym, w tym usługi specjalistyczne.

Spodziewane efekty:

- poprawa funkcjonowania osób starszych i osamotnionych,
- powstanie Rodzinnego Domu Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem (w trakcie tworzenia). Docelowo miejsce zamieszkania znajdzie 8 osób starszych.

Partnerzy:

- Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem,
- Fundacja ks. Czesława Wali „Wyprzedzić swój czas”,
- Caritas,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Oddział Regionalny Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- dotacje celowe,
- dotacje rządowe,
- sponsoring.

Termin realizacji:

- praca ciągła.

6.2.6. Pomoc na rzecz osób z problemami alkoholowymi**Priorytet: Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym****Cele strategiczne:**

- wypracowanie modelu współpracy pomiędzy różnymi instytucjami zajmującymi się pomocą rodzinom z problemami alkoholowymi,
- profilaktyczne informowanie o negatywnych skutkach nadużywania alkoholu,

- pomoc dzieciom, które narażone są na odczuwanie negatywnych skutków nadużywania alkoholu w ich najbliższym otoczeniu.

Kierunki działania:

- podejmowanie interwencji w rodzinach w celu ochrony dzieci przed skutkami alkoholizmu rodziców,
- informowanie o możliwościach leczenia,
- wspólne organizowanie wraz z placówkami szkolno – wychowawczymi akcji informacyjnych na temat negatywnych skutków alkoholizmu,
- pomoc psychologiczna i prawna skierowana do rodzin, w których występują problemy alkoholowe,
- współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Uzasadnienie działania:

Alkoholizm niesie ze sobą wiele negatywnych skutków społecznych. Problem alkoholizmu dotyka w Polsce grupy od ok. 2,8 mln do 3,5 mln i coraz częściej dotyczy grupy najmłodszych. Wzrasta liczba osób młodych nadużywających alkohol. Obserwacje pracowników OPS wskazują także na fakt obniżania się wieku osób młodych, które mają pierwsze kontakty z alkoholem. Nadużywanie alkoholu w rodzinie ma destrukcyjny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny, pojawiają się problemy w prawidłowym wykonywaniu funkcji wychowawczych. Alkohol jest również czynnikiem, który:

- powoduje wzrost przestępczości,
- obniża wydajność pracy osób nadużywających alkohol,
- prowadzi do przemocy w rodzinie,
- niesie ze sobą negatywne skutki kulturowe,
- powoduje straty ekonomiczne poprzez wzrost nakładów na niwelowanie negatywnych skutków nadużywania alkoholu.

Sposób realizacji:

- poradnictwo,
- kierowanie do zakładów leczenia,

- organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, w tym organizowanie kolonii letnich, zimowisk, wycieczek dofinansowywanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Spodziewane efekty:

- wzrost świadomości społecznej o skutkach nadużywania alkoholu.

Partnerzy:

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Caritas,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku,
- Szkoły,
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- Miejski Ośrodek Kultury.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- dotacje celowe,
- sponsoring.

Termin realizacji:

- praca ciągła.

6.2.7. Pomoc na rzecz dzieci przebywających poza ich naturalnym środowiskiem

Priorytet: Pomoc na rzecz dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i rodzinach zastępczych

Cel strategiczny:

- przeciwdziałanie skutkom patologii rodzinnych z udziałem dzieci.

Kierunki działania:

- kierowanie dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej do placówek opiekuńczo – wychowawczych,
- pomoc dzieciom umieszczonym w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i rodzinach zastępczych w zaaklimatyzowaniu się w nowym środowisku,
- szkolenia dla pracowników socjalnych na temat pracy w systemie rodzinnej opieki zastępczej.

Uzasadnienie działania:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem umieszcza dzieci z terenu gminy i miasta w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo – wychowawczych. W przypadku całkowitej sieroty w pierwszej kolejności poszukuje się dla dziecka rodziny zastępczej, którą najczęściej jest najbliższa rodzina dziecka. W przypadku, gdy rodzice pozbawieni są praw rodzicielskich (częściowo lub całkowicie) OPS kieruje dzieci do placówek opiekuńczo – wychowawczych. Na terenie naszej gminy znajduje się Dom Dziecka „Nasz Dom Dzieciątka Jezus” do którego, w pierwszej kolejności kierowane są dzieci z terenu gminy. Placówka zapewnia całodobową opiekę, wychowuje oraz zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewnia opiekę zdrowotną i wykształcenie.

Sposób realizacji:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo.

Spodziewane efekty:

- samodzielność wychowanków Domu Dziecka po opuszczeniu placówki,
- prawidłowy rozwój wychowanków Domu Dziecka, który ma przyczynić się do usamodzielnienia.

Partnerzy:

- Urząd Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku,
- Dom Dziecka „Nasz Dom Dzieciątka Jezus” w Rudniku nad Sanem,
- Policja.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- sponsoring,
- dotacje celowe.

Termin realizacji:

- praca ciągła.

6.2.8. Pogłębienie systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych**Priorytet: Pogłębienie systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych****Cele strategiczne:**

- pogłębienie systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych;
- wzmacnianie i stymulowanie działań mających na celu przezwycięzenie problemu bezdomności;
- zapewnienie schronienia i systemu wsparcia dla osób wychodzących z bezdomności.

Kierunki działania:

- kierowanie bezdomnych kobiet do placówki prowadzonej przez Caritas Diecezji Sandomierskiej w Rudniku nad Sanem;
- kierowanie bezdomnych mężczyzn do Schroniska Męskiego im. Św. Brata Alberta w Stalowej Woli;
- pomoc w rozwiązywaniu problemów funkcjonalnych w obecnym miejscu przebywania;
- pomoc w załatwianiu spraw formalnych, przygotowaniu dokumentacji urzędowej;
- rejestrowanie i pomoc w dotarciu do jednostek ochrony zdrowia, celem stałej kontroli własnego stanu zdrowia;
- sprawdzanie możliwości uzyskania pomocy ze strony bliskich;

Uzasadnienie działania:

Wiele jest przyczyn bezdomności, układają się one w grupy problemów wzajemnie powiązanych i warunkujących się wzajemnie. Proces przechodzenia w stan bezdomności to długa i skomplikowana droga. Bezdomność to nie efekt jakiegoś jednego aktu czy też

krótkiego czasu. Na proces ten składają się czynniki obiektywne tj. niezależnie od woli osoby, jak i czynniki subiektywne akceptowane, a nawet współtworzone przez osobę. Proces ten trwa w czasie i ma swoją dynamikę.

Sposób realizacji:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo.

Spodziewane efekty:

- wyjście z bezdomności poprzez znalezienie mieszkania i pracy;
- poprawa swojej sytuacji materialno-bytowej;
- poprawa relacji rodzinnych;

Partnerzy:

- Caritas Diecezji Sandomierskiej Schronisko dla Bezdomnych Kobiet w Rudniku nad Sanem;
- Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn (m.in. Schronisko Męskie im. Św. Brata Alberta w Stalowej Woli);
- Sąd.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy.

Termin realizacji:

- praca ciągła.

6.2.9. Integracja społeczno – zawodowa osób opuszczających zakłady karne

Priorytet: Integracja społeczno – zawodowa osób opuszczających zakłady karne

Cele strategiczne:

- przełamywanie stereotypów dot. osób opuszczających zakłady karne;
- zapewnienie wsparcia emocjonalnego oraz finansowego rodzinom osób opuszczających zakłady karne;
- mobilizacja do działań mających podjęcie pracy i poprawę sytuacji bytowej;
- działania mające na celu readaptację społeczną osób opuszczających zakłady karne oraz przeciwdziałanie powrotowi do przestępczości.

Kierunki działania:

- uwrażliwienie instytucji pomocowych na problem w przystosowaniu się byłych więźniów po opuszczeniu zakładów karnych;
- objęcie rodziny wsparciem Asystenta Rodziny;
- wypracowanie przez pracowników socjalnych lub asystenta rodziny indywidualnego planu pracy z osobą, która opuściła zakład karny, a także z jej rodziną.

Uzasadnienie działania:

Osoby opuszczające zakłady karne, zwłaszcza po odbyciu długoletnich wyroków, mają często problem w integracji ze społecznością, od której byli odizolowani oraz do zaadaptowania się do nowych warunków życia. Osoby te nie mają pracy, a co z tym związane środki do życia. Często też nie mają miejsca zamieszkania, planów, perspektyw, pomysłów na życie poza zakładem karnym. Dlatego właśnie ważna jest gotowość poszczególnych instytucji i służb do podejmowania działań, ułatwiających osobom po wyrokach powrót do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Sposób realizacji:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo.

Spodziewane efekty:

- poprawa relacji rodzinnych;
- ponowna adaptacja w środowisku rodzinnym i sąsiedzkim;
- znalezienie pracy i poprawa warunków materialno bytowych.

Partnerzy:

- Zakłady Karne;

- Powiatowy Urząd Pracy;
- Caritas Diecezji Sandomierskiej Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Rudniku nad Sanem;
- Policja;
- Sąd;
- Kościół.

Źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- dotacje celowe.

Termin realizacji:

- praca ciągła

6.2.10. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczej

Priorytet: Skuteczne Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczej

Cele strategiczne:

- wspieranie rodzin z dziećmi w prawidłowym funkcjonowaniu w środowisku;
- zapewnienie należytej opieki rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej;
- systematyczna praca socjalna z rodziną;
- wsparcie finansowe rodzin żyjących w niedostatku;
- organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży;
- pomoc dzieciom z rodzin zagrożonych pozbawieniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej poprzez wprowadzenie pracy asystenta rodziny;
- rozszerzenie oferty pomocy psychologicznej, socjalnej i prawnej dla rodzin dysfunkcyjnych, zwłaszcza dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie;
- upowszechnianie informacji o instytucjach i placówkach świadczących poradnictwo specjalistyczne, w tym rodzinne oraz terapię rodzinną.

Kierunki działania:

- opracowanie programu diagnostyczno-interwencyjnego skierowanego do rodzin niewydolnych wychowawczo;

- rozwój pracy zespołowej (pracownik socjalny wraz z asystentem rodziny pracuje z konkretną rodziną w celu pomocy w rozwiązaniu sytuacji kryzysowej tej rodziny);
- warunkowanie pomocy przez zawieranie kontraktów socjalnych ;
- organizacja czasu wolnego dzieci przez zorganizowanie kolonii letnich i ferii zimowych;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi lokalnie na rzecz dziecka i rodziny;
- stworzenie systemu współpracy i komunikacji instytucji, organizacji świadczących pomoc psychologiczną, socjalną i prawną rodzinom z problemami życiowymi;
- organizowanie grup wsparcia dla rodziców, którzy nie radzą sobie z problemami;
- opracowanie programu działań na rzecz rodzin wymagających wsparcia w pełnieniu funkcji wychowawczej.

Uzasadnienie działania:

Wyżej wymienione kierunki działania mają na celu udzielenie wszechstronnej pomocy i wsparcia w przezwyciężeniu przez rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi już istniejących deficytów, zaniedbań, problemów, jak również przeciwdziałanie powstawaniu czy pogłębianiu się demoralizacji i patologizacji życia całej rodziny i poszczególnych jej członków.

Sposób realizacji:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo.

Spodziewane efekty:

- poprawa relacji rodzinnych;
- dążenie do pozostawienia dzieci w środowisku rodzinnym;
- zwiększenie wydolności rodziny poprzez mobilizację do poprawy właściwych zachowań.

Partnerzy:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku;
- Powiatowy Urząd Pracy w Nisku;
- Caritas Diecezji Sandomierskiej w Rudniku nad Sanem;
- Kościół.

Źródła finansowania:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo.

Termin realizacji:

- praca ciągła

6.2.11. Rozwój mechanizmów wspierania rodziny wielodzietnej**Priorytet: Rozwój mechanizmów wspierania rodziny wielodzietnej****Cele strategiczne:**

- zapewnienie wsparcia dla rodzin wielodzietnych poprzez wprowadzenie ulg i bonusów w ramach Karty Dużej Rodziny;
- zapewnienie wsparcia rodzinom wielodzietnym w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Kierunki działania:

- praca rodziny wielodzietnej z asystentem rodziny;
- wypracowanie przez pracowników socjalnych lub asystenta rodziny indywidualnego planu pracy z rodziną wielodzietną niewydolną wychowawczo;
- uczestnictwo w projekcie realizowanym przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej pt. Szkoła dla Rodziców i Wychowawców;
- udostępnienie bezpłatnych porad prawnych i psychologicznych.

Uzasadnienie działania:

Pomoc państwa ma na celu poprawienie funkcjonowania rodzin wielodzietnych. W czasie, gdy występuje niż demograficzny i rodzi się zdecydowanie mniej dzieci, należy szczególnie skierować pomoc w kierunku młodych małżeństw w celu zachęcenia do zwiększenia prokreacji. Rodziny wielodzietne wymagają wsparcia zarówno instytucji pomocowych oraz organizacji pozarządowych, a także Kościoła.

Sposób realizacji:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo.

Spodziewane efekty:

- zwiększenie wydolności rodzin wielodzietnych;
- poprawa sytuacji materialnej;
- poprawa więzi rodzinnych;
- powiększenie rodzin;

Partnerzy:

- Ośrodek Interwencji Kryzysowej;
- Sąd Rodzinny i Nieletnich;
- organizacje pozarządowe;
- Kościół;
- Policja.

Źródła finansowania:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo.

Termin realizacji:

- praca ciągła

6.2.12. Pomoc na rzecz ochrony macierzyństwa

Priorytet: Pomoc na rzecz ochrony macierzyństwa

Cele strategiczne:

- tworzenie programów wspierających finansowo ochronę macierzyństwa;
- tworzenie programów profilaktycznych uświadamiających odpowiedzialne macierzyństwo.

Kierunki działania:

- realizacja zadań zleconych przez państwo w celu poprawienia świadomości rodzicielskiej;
- wdrażanie programów profilaktycznych .

Uzasadnienie działania:

Rodzina jest najważniejszą grupą społeczną dla każdego człowieka. To tutaj kształtuje się osobowość, człowiek uczy się relacji międzyludzkich, poznaje normy, wartości, zasady, tradycje. Rodzina pełni funkcje poznawcze, emocjonalne, ekonomiczne oraz daje poczucie bezpieczeństwa. Oczywistym jest fakt, iż rodzina musi mieć zapewnione wielowymiarowe wsparcie i ochronę ze strony licznych instytucji, funkcjonujących w naszej gminie.

Sposób realizacji:

- pomoc finansowa.

Spodziewane efekty:

- powiększenie rodzin, które jest skutkiem wsparcia państwa i instytucji pomocowych;
- większa świadomość rodzicielska.

Partnerzy:

- Ministerstwo Zdrowia i Polityki Społecznej;
- Kościół;
- Caritas Diecezji Sandomierskiej - Dom Samotnej Matki w Rudniku nad Sanem

Źródła finansowania:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- doradztwo.

Termin realizacji:

- praca ciągła

Zakończenie

Celem Strategii jest wytyczenie działań o charakterze długofalowym polegających na inwestycji w kapitał ludzki, rozwój niezbędnej infrastruktury zapewniającej skuteczną pomoc, edukację, poprawę sytuacji materialnej rodzin, działania na rzecz poprawy rynku zatrudnienia i poprawy przedsiębiorczości. Strategia ma na celu także wypracowanie skutecznego i efektywnego modelu współpracy z organizacjami i instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej oraz wpływać pozytywnie na rozwój gospodarczy i społeczny gminy.

W części pierwszej strategii skupiono się na diagnozie problemów społecznych występujących na terenie naszej gminy. Są w niej opisane problemy, których skala na terenie naszej gminy jest największa.

Część druga zawiera strategię rozwiązywania problemów społecznych zdiagnozowanych w części pierwszej. Hierarchia celów przedstawia się następująco:

Cel główny → priorytety → cele strategiczne → kierunki działania

W ten sposób przedstawiona strategia rozwiązywania problemów daje nam lepszy obraz i pozwala na podjęcie kompleksowych działań, które mamy nadzieję pozwolą na poprawę sytuacji osób i rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej. Jednocześnie zdajemy sobie sprawę, że strategia jest tylko narzędziem, które ma za zadanie zoptymalizowanie procesu podejmowania decyzji.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Struktura wydatków w OPS w Rudniku nad Sanem w roku 2011	21
Tabela 2. Struktura wydatków OPS w Rudniku nad Sanem w roku 2012.....	22
Tabela 3. Struktura wydatków OPS w Rudniku nad Sanem w roku 2013.....	22
Tabela 4. Struktura wydatków OPS w Rudniku nad Sanem w roku 2014.....	23
Tabela 5. Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na wiek dzieci w 2014 r.	26
Tabela 6. Ilość rodzin objętych wsparciem ze względu na liczbę dzieci w rodzinie w 2014 r.	26
Tabela 7. Powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012, 2013, 2014	27
Tabela 8. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	42
Tabela 9. Liczba założonych Niebieskich Kart.....	43
Tabela 10. Kwoty wypłaconych dodatków z tyt. wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	46
Tabela 11. Kwoty wypłaconych dodatków do zasiłku rodzinnego.....	48
Tabela 12. Wydatki na opiekę i wychowywanie dziecka w rodzinie zastępczej (kwota refundowana).....	50
Tabela 13. Przyczyny przyznania pomocy w 2014 r.....	50
Tabela 14. Długość korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej.....	53
Tabela 15. Liczba uczniów otrzymujących stypendia i zasiłki szkolne.....	53
Tabela 16. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	53
Tabela 17. Liczba osób które otrzymały żywność	54
Tabela 18. Liczba przyznanych zasiłków stałych	56
Tabela 19. Przyczyny korzystania z pomocy OIK	57
Wykres 1. Liczba wypłaconych świadczeń z OPS w latach 2011 - 2014.....	24
Wykres 2. Liczba osób korzystających z pomocy OPS w latach 2011 – 2014 na terenie gminy Rudnik nad Sanem	28
Wykres 3. Liczba rodzin które skorzystały z Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2011 – 2014	29
Wykres 4. Liczba osób korzystających z pomocy OPS na tle społeczności gminy Rudnik nad Sanem w 2014 roku.....	30
Wykres 5. Powody przyznawania pomocy przez OPS w latach 2011 – 2014 ze względu na liczbę rodzin	31
Wykres 6. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem wg granic ubóstwa - % osób w gosp. dom. poniżej granicy w latach 2005-2014 w woj. Podkarpackim. Źródło GUS	33
Wykres 7. Liczba osób korzystających z pomocy OPS w Rudniku nad Sanem z powodu ubóstwa w latach 2011-2014.....	33
Wykres 8. Liczba osób korzystających z pomocy OPS ze względu na bezrobocie w latach 2011 – 2014.....	34
Wykres 9. Poziom i struktura bezrobocia na terenie gminy Rudnik nad Sanem	35
Wykres 10. Liczba rodzin korzystająca z pomocy OPS z powodu choroby.....	36
Wykres 11. Liczba rodzin które zostały objęte pomocą z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	37
Wykres 12. Liczba rodzin wielodzietnych korzystająca z pomocy OPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	38
Wykres 13. Liczba rodzin niepełnych korzystających w pomocy OPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2011-2014.....	38

Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu niepełnosprawności w latach	41
Wykres 15. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w latach 2011 – 2014 na terenie gminy Rudnik nad Sanem z powodu alkoholizmu.....	42
Wykres 16. Liczba założonych Niebieskich Kart	44
Wykres 17. Liczba osób korzystających z pomocy OPS w latach 2011 – 2014 na terenie gminy Rudnik nad Sanem z powodu bezdomności	45
Wykres 18. Liczba rodzin która skorzystała z pomocy z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	47
Wykres 19. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w latach 2011 – 2014 na terenie gminy Rudnik nad Sanem z powodu trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu zakładu karnego	49
Wykres 20. Przyczyny przyznania pomocy w 2014 roku według liczby rodzin	51
Wykres 21. Przyczyny przyznania pomocy w 2014 roku według liczby osób w rodzinie	52